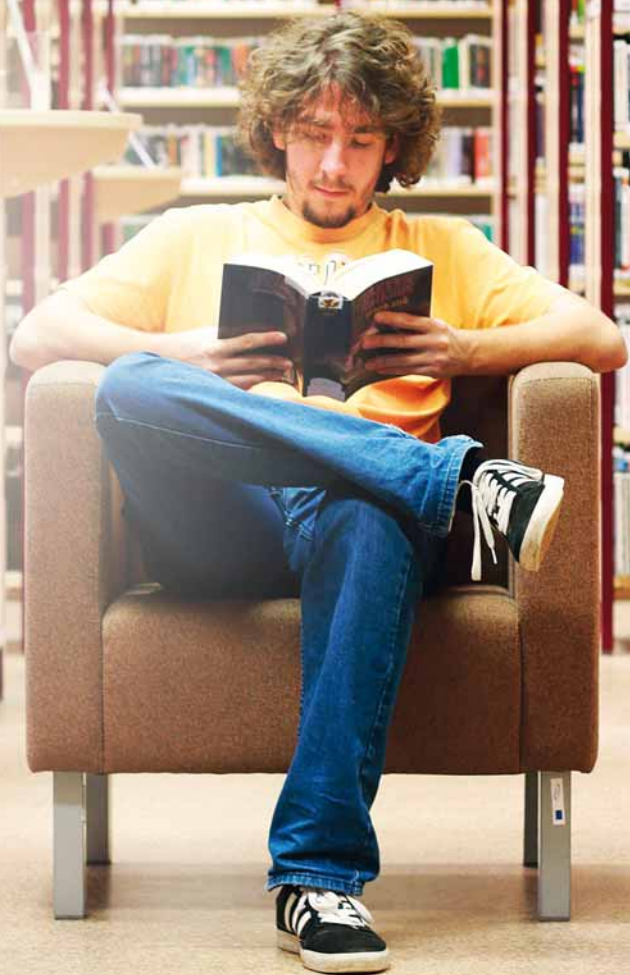

Městská knihovna Litvínov
Foto Alena Herzánová

3

2015
ročník 67

čtenář

M Ě S Í Č N Í K P R O K N I H O V N Y

03

9 770011 232004

Cena 40 Kč

1

2

3

4

- 83** **TÉMA**
Centrální portál českých knihoven na rozcestí
 Bohdana Stoklasová
- 88** **Informační část Centrálního portálu českých knihoven: rok 2014 ve znamení příprav**
 Pavlína Lonská
- 93** **Plzeň: Evropské hlavní město kultury 2015**
 Lenka Šimková
- 97** **KLÁŘINA KUCHARKA ANEB DESET RECEPTŮ NA WORKSHOPY V KNIHOVNĚ**
Komiksové stripy na divoko Klára Smolíková
- 100** **Z POKLADŮ...**
Knihovny Národního filmového archivu
 Pavla Janásková
- 103** **KNIHOVNÁM V MALÝCH OBCÍCH**
„Těžký“ život loučící se komisařky Lenka Prucková
- 105** **RECENZE**
Potřetí na cestě do hlubin čtenářovy duše
 Petr Nagy
- 107** **Digitalizace a ukládání ve Zlínském kraji**
 Jan Kaňka
- 111** **Čtenářské kluby v knihovnách** Naďa Rollová
- 113** **INSPIRACE Z KNIHOVEN**
Paměť Ostravy Jarmila Burešová
- 116** **TIPY DO VAŠÍ KNIHOVNY**
- 117** **LITERÁRNÍ VÝROČÍ na duben**
- 118** **SYLVA ŠIMSOVÁ SE HLÁSÍ Z ANGLIE**
- 119** **ZE SVĚTA**
- 120** **NOVINKY Z FONDŮ KNIHOVNY KNIHOVNICKÉ LITERATURY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR**

- 1 Komiksové stripy na divoko (str. 97) Foto Petr Ráček
 2 Z pokladů... Exlibris Drahomíry Liehmové (str. 100)
 3 Komise Knihovny roku v Horní Lidči (str. 103) Foto M. Bláha
 4 Slánský čtenářský klub (str. 111) Foto Naďa Rollová

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
 příspěvková organizace Středočeského kraje,
 ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
 ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)
 Šéfredaktorka: Mgr. Lenka Šimková
 Redaktorka: Bc. Zuzana Mračková
 Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Sídlo redakce (příjem inzerce a objednávky na předplatné):
 Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
 příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno
 Tel.: 312 813 154 (Lenka Šimková)
 Tel.: 312 813 138 (Bc. Zuzana Mračková)
 e-mail: ctenar@svkkl.cz; ctenar.mrackova@svkkl.cz;
 redakcectenare@centrum.cz

Redakční rada:

Ing. Jiří Mika (předseda), PhDr. Ladislav Kurka,
 Mgr. Petra Miturová, PhDr. Vít Richter,
 Mgr. Renáta Salátová, Jiřina Soukupová,
 PhDr. Vladimíra Švorcová

Tisk: SERIFA, spol. s r. o., Jinonická 80, 150 00 Praha 5

Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje
 A.L.L. production, s. r. o., Ve Žlábku 1800/77, Hala 7A,
 193 00 Praha 9 – Horní Počernice,
 tel.: 234 092 811 (sekretariát), e-mail: info@predplatne.cz
 Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s.
 – drobný prodej: MONITOR CZ, s. r. o.; SUWECO CZ s. r. o.;
 B. Weleminová – PERIODIKA.

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím
 poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994
 Podávání novinových zásilek bylo povoleno Českou poštou
 s. p. OZSeč Ústí nad Labem dne 21. 1. 1998. j. zn. P-327/98
 Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč
 (dvojčíslo 60 Kč)

Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana, L. K. Perma-
 nent spol. s r. o., pošt. schránka 4, 834 14 Bratislava 34,
 tel.: 00421-02 49 111 203, fax: 00421-02 49 111 209,
 e-mail: herslova@lkpermanent.sk
 Cena jednoho čísla 1,992 €, roční předplatné 22,575 €
 (dvojčíslo 2,656 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR
 Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo
 zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 6. 3. 2015.
 Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

- TOPIC: Central Czech libraries portal at the crossroads
 Bohdana Stoklasová |83
- Central Czech libraries portal – Information section:
 2014 – a year of preparations Pavlína Lonská |88
- PLZEŇ: European capital of culture 2015 |93
- Klára's cookbook, or: Ten recipes for library workshops:
 Comic strips au gratin Klára Smolíková |97
- FROM THE TREASURES... of the National Film Archive Library
 Pavla Janásková |100
- LIBRARIES IN SMALL MUNICIPALITIES: The “difficult” life of
 a departing commissioner Lenka Prucková |103
- REVIEW: Into the depths of the reader's soul for the third time
 Petr Nagy |105
- Digitization and storage in the Zlín region Jan Kaňka |107
- INSPIRATION FROM LIBRARIES |113
- Tips for your library |116
- Regular features

AUS DEM INHALT

- THEMA: Das Zentralportal der tschechischen Bibliotheken an der
 Wegkreuzung Bohdana Stoklasová |83
- Der Informationsteil des Zentralportals der tschechischen
 Bibliotheken: Jahr 2014 im Zeichen von Vorbereitungen
 Pavlína Lonská |88
- PILSEN: Kulturhauptstadt Europas 2015 |93
- Klaras Kochbuch oder Zehn Rezepte für Workshops in der Bibliothek:
 Comicstrip wild gekocht Klára Smolíková |97
- AUS GEHEIMNISE... Bibliotheken des National Film Archivs
 Pavla Janásková |100
- FÜR DIE BIBLIOTHEKEN IN KLEINEN DÖRFEN:
 Das „schwere“ Leben der Kommissarin, die sich verabschiedet
 Lenka Prucková |103
- REZENSION: Schon auf dritten Mal auf dem Weg zu der Leserseele
 Petr Nagy |105
- Digitalisierung und Speicherung im Region Zlín Jan Kaňka |107
- INSPIRATIONEN AUS BIBLIOTHEKEN |113
- Tipps für ihre Bibliothek |116
- STÄNDIGE SPALTEN

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, ráda bych Vám v březnovém úvodníku nejprve představila novou rubriku, která je především také Vaší zásluhou. V loňské anketě našeho časopisu zazněl podnět, že by bylo přínosné zařadit do *Čtenáře* více článků, které by se věnovaly metodám či ukázkám práce s dětmi v knihovnách, praktickým radám, postupům, návodům na workshopy a podobně.

Máme radost, že se nám podařilo získat k pravidelné spolupráci spisovatelku a lektorku Kláru Smolíkovou, která se tohoto úkolu ujala. Klárina workshopová kuchařka vás bude tedy provádět různorodými „hravými i dravými“ tématy, a čím jiným začít než komiksem? Těšit se můžete ale také na popularizaci naučné literatury, základy mediální výchovy, dramatizaci jako jednu z cest ke knize, audioknihy a mnohé další. Cílem všeho vyjmenovaného i dalších aktivit nadšených knihovnic a knihovníků je samozřejmě jejich snaha nalákat co nejvíce děti k četbě i ke knihám jako takovým.

A právě čtení a čtenářství v širším kontextu je tématem publikací prof. Jiřího Trávníčka, na které ve *Čtenáři* pravidelně upozorňujeme. Nemůžeme tedy pominout ani autorův poslední titul *Překnížkováno*. Recenzi a cestu do čtenářovy duše si můžete užít po otočení několika dalších stránek. Minout byste při tom ale neměli ani téma březnového čísla, kterým je Centrální portál knihoven. Po něm na chvíli alespoň na dálku zavítáme do Plzně – Evropského hlavního města kultury 2015, objevíme poklady Knihovny Národního filmového archivu a na závěr doporučíme knižní tipy do vaší knihovny, které – jak jinak – opět souvisejí se čtenářstvím. Vždyť je také Březen – Měsíc čtenářů.

Než se s Vámi „rozloučím“, upozorním ještě na rozloučení daleko zajímavější – z pera Lenky Pruckové, ředitelky Knihovny města Olomouce, jako členky komise Knihovna roku. Její postřehy by mohly být opět trochou inspirace v rubrice, kterou cílíme zejména na malé knihovny. A ještě něco ze zákulisí: pro redakci znamenal březen mimo jiné i finalizaci rozhovoru s nejpůjčovanějším českým autorem současnosti Vlastimilem Vondruškou. To už je ale malé nalákání na číslo dubnové...

Příjemné čtení přeje

Lenka Šimková

O budoucnosti zvukových knih bude pojednávat jednodenní konference s názvem **Zvukové knihy v roce 2015**, na kterou zve Městská knihovna v Třebíči. Akce proběhne **14. dubna 2015** a je určena pracovníkům zvukových oddělení a oddělení, kde pracují se zdravotně postiženými čtenáři. Přihlásit se lze na stránkách knihovny.

Městská knihovna Třinec pořádá **4. ročník soutěžní přehlídky zajímavých knihovnických besed a pořadů pro děti**, tentokrát pro 2. stupeň ZŠ, na téma *1. a 2. světová válka v literatuře pro děti a mládež*. Akce **OKNa** se uskuteční ve dnech **14.–15. dubna 2015**.

Ve středu **15. dubna** a ve čtvrtek **16. dubna 2015** proběhne v Liberci 13. ročník konference **Současnost literatury pro děti a mládež 2015**. Pořádajícími jsou Krajská vědecká knihovna v Liberci ve spolupráci s Katedrou českého jazyka a literatury Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické Technické univerzity v Liberci a Fakultou sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze. Hlavním tématem jsou válečné a poválečné knihy a časopisy pro děti a mládež z období 1938–1948. Bližší informace viz <http://www.kvkl.cz/component/content/article/26-kalendar-udalosti/pro-knihovny/2177-soucasnost-literatury-pro-deti-a-mladez-2015.html>.

NEUŠLO NÁM

Knihovnické dobrovolnictví

Dobrovolnictví je bezesporu prospěšná činnost. Konkrétnímu dobrovolníkovi je kromě dobrého pocitu velkým přínosem také to, že se při ní něco nového naučí a často také získá možnost podívat se na místa, kam by se běžně nedostal. V oblasti kultury zaujala počátkem února informace, že Národní muzeum hledá své dobrovolníky. Pro oblast knihovnictví je zajímavé to, že dobrovolníci najdou své uplatnění i v Knihovně NM. Na webových stránkách NM si tedy zájemce může prohlédnout rozpis dobrovolnického programu a v příslušných odděleních pak najít práci, která by ho zaujala. Předpoklady se liší v závislosti na vykonávané činnosti – jde hlavně o PC dovednosti, pečlivost, čitelné písmo a v případě Oddělení základní knihovny pak navíc dobrý fyzický stav, protože se jedná o práci v prašném prostředí.

Foto © NM

Centrální portál českých knihoven na rozcestí

Hlavním cílem Centrálního portálu českých knihoven (CPK) je **vytvořit silný centrální portál poskytující kvalitní, pohotové služby, které umožní klientům získat požadovaný dokument v tradiční tištěné nebo digitální formě nebo informaci kdykoli, odkudkoli a kdekoli**. V tomto článku se budeme věnovat milníkům projektu od jeho zahájení až do současnosti a plánům do budoucnosti. Zaměříme se i na to, co CPK přinese knihovnám a co by měly udělat, pokud se chtějí do projektu zapojit.

Dílčí cíle projektu byly popsány v příspěvku věnovaném CPK ve třetím čísle časopisu *Čtenář*¹ v roce 2013, proto se jimi v následujícím textu již nebudeme zabývat. V závěru roku 2015 nebo na začátku roku 2016 se můžete těšit na navazující příspěvek kolegů z Moravské zemské knihovny, z něhož se dozvíte, jak se podařilo v praktické rovině naplnit cíle stanovené pro letošní rok.

MILNÍKY PROJEKTU CPK

V předkládaném přehledu uvádíme hlavní mezníky nezbytné pro pochopení vývoje projektu od počátku do současnosti. Podrobnější údaje, v textu zmiňované dokumenty, seznam zapojených knihoven, pracovních skupin i kontaktní a další informace jsou k dispozici na stránkách <http://www.knihovny.cz/> v příslušných sekcích.

2010

V březnu 2010 byla na výjezdním zasedání Ústřední knihovnické rady a přizvaných expertů zdůrazněna nutnost podpory silných centrálních služeb jako jedné z priorit připravované koncepce. Základní kámen CPK byl tedy položen právě na tomto zasedání.

2011

V roce 2011 probíhala příprava *Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011–2015* a CPK byl v koncepci zakotven jako Cíl 6: Vytvořit jednotné rozhraní systému knihoven s cílem zprostředkování všech nabízených služeb z každé knihovny.

2012

Vláda ČR v lednu Koncepci schválila a tím dostal CPK jako jeden z jejích cílů „zelenou“. Na úvodních pracích na projektu se podílela zatím nediferencovaná pracovní skupina zahrnující ředitele a vedoucí knihoven i experty na jednotlivé oblasti. V srpnu byl zprovozněn informační portál CPK www.knihovny.cz, na němž lze nalézt všechny zmiňované informace o projektu. V září vznikla první verze Projektového záměru, který je základním projektovým dokumentem a zároveň posloužil jako podklad pro oslovení potenciálních dodavatelů technologického řešení pro CPK se žádostí o informace – Request for Information (RFI).

1 <http://ctenar.svkkli.cz/clanky/2013-roc-65/3-2013/co-prinese-centralni-portal-ceskych-knihoven-109-1412.htm>

2013

V únoru byly vytvořeny pracovní skupiny (PS) zaměřené na realizaci jednotlivých dílčích cílů projektu: PS pro centrální portál, PS pro informační zdroje, PS pro sdílení identit a on-line platby, PS pro MVS a DDS. V únoru byla ustanovena také Rada CPK složená z ředitelů zakládajících knihoven. Těmito dvěma zásadními kroky došlo k profesionalizaci a formálnímu ukotvení projektu. Po ustanovení Rady CPK byly zahájeny práce na Návrhu organizačního a finančního zajištění projektu s ohledem na jeho dlouhodobou udržitelnost.

Pokud má být CPK úspěšný a má naplnit očekávání knihoven i koncových uživatelů, bylo nutné od počátku znát jejich představy. Od března do listopadu proto probíhala příprava, realizace a vyhodnocení potřeb a očekávání knihoven i jejich uživatelů.

V červenci byla dokončena druhá verze Projektového záměru a na ni navazovalo další oslovení potenciálních dodavatelů technologického řešení pro CPK, tentokrát již se žádostí o nabídky – Request for Proposal I (RFP I).

2014

Od ledna pokračovaly práce všech původních čtyř pracovních skupin a z důvodu potřeby dokončení Návrhu organizačního a finančního zajištění projektu s ohledem na jeho dlouhodobou udržitelnost vznikla nová pracovní skupina – PS pro financování a organizaci.

Od počátku roku 2014 probíhaly pod vedením Moravské zemské knihovny v Brně intenzivní práce v oblasti přípravy knihoven a knihovnických systémů na zapojení do CPK (interoperabilita).

V dubnu vznikla třetí verze Projektového záměru v úplné i zkrácené podobě a po zpracování připomínek členů Rady CPK byla na počátku října připravena a zveřejněna jeho čtvrtá (prozatím poslední) verze, též v úplné i zkrácené podobě. Pracovní skupiny také dokončily odborný základ zadávací dokumentace pro výběrové řízení na dodavatele technologického řešení pro CPK, které mělo proběhnout na konci roku 2014 nebo na začátku roku 2015. Zadávací dokumentace nebyla dopracována právníky a jedná se o neveřejný dokument, stručný výťah byl zveřejněn v souvislosti s oslovením dodavatelů o dodatečnou nabídku – Request for Proposal II (RFP II).

V souvislosti s přípravou všech uvedených podkladů pronikal tým expertů do problematiky stále hlouběji, v některých knihovnách již byly některé systémy – potenciální kandidáti na řešení pro CPK – nasazeny a pracovní skupiny měly k dispozici stále více nejen teoretických, ale i praktických zkušeností. Ty spolu s vyhodnocením všech podkladů získaných od dodavatelů přinášely při jednáních pracovních skupin stále větší pochybnosti o tom, zda je původně zvolený základní model objednání celého řešení „na klíč“ formou služby pro účely CPK optimální.

Z analýz podkladů získaných od dodavatelů potenciálních řešení a z jejich konfrontace s rostoucími praktickými zkušenostmi jednotlivých knihoven s jejich nasazením bylo stále více jasné, že rámec CPK výrazně přesahuje možnosti všech hotových řešení. Ukázalo se, že existuje několik dobrých kandidátů pro dodání základu neboli jádra systému, ale že specifik „mimo pokrytí“ zůstává hodně a jejich dopracování bude finančně i časově velmi nákladné. S ohledem na disponibilní finanční prostředky se nabízely a v pracovní skupině pro centrální portál byly permanentně diskutovány dvě varianty řešení:

1. Zredukovat specifik, o nichž víme, že je nepokrývá žádné nabízené hotové (a tedy do značné míry uzavřené) řešení, na nezbytně nutné minimum.
2. Zachovat většinu specifik a zvolit vlastní otevřené řešení na bázi open source.

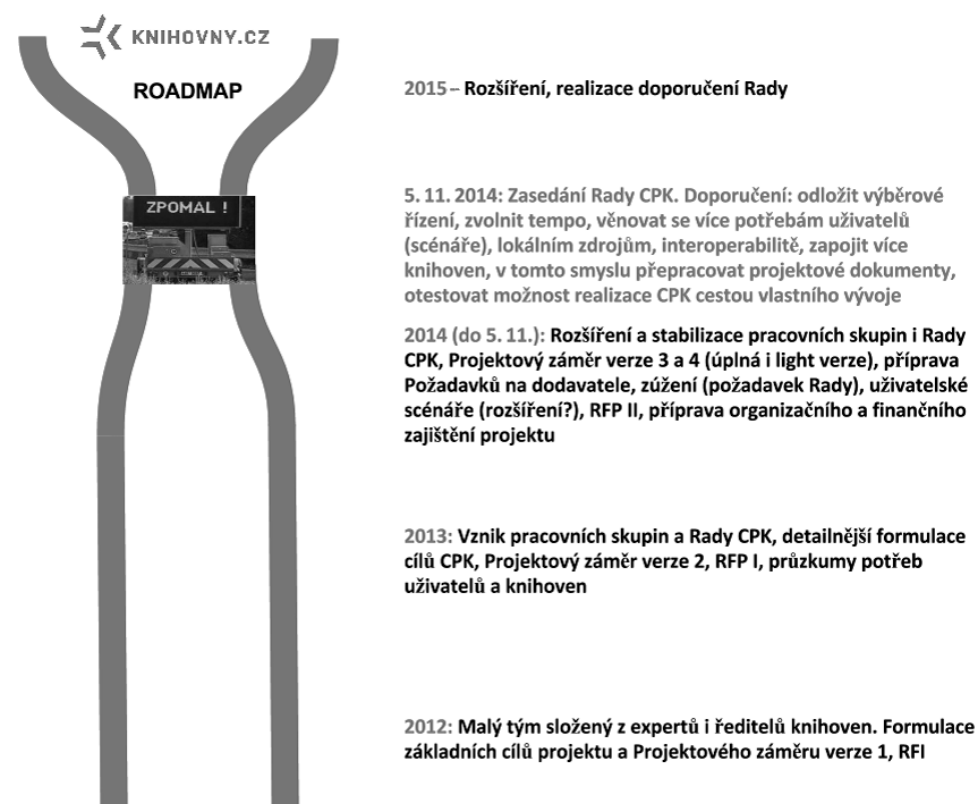
Na společném zasedání Rady a vedoucích pracovních skupin CPK v listopadu 2013 požadovala Rada od pracovních skupin vyprecizování a zúžení požadavků na dodavatele. Obsáhlejší diskuse k tomuto tématu a pochybnosti některých členů Rady o zúžené verzi zadání vyústily na dalším společném zasedání v červnu 2014 v nový úkol: do Projektového záměru budou doplněny uživatelské scénáře. Ty však již ve své počáteční fázi jasně prokázaly těsnost zúženého zadání a nutnost jeho rozšíření dokonce nad rámec zadání původního.

Konflikt mezi zúžením zadání a zařazením uživatelských scénářů byl předmětem rozsáhlé diskuse na společném zasedání Rady a vedoucích pracovních skupin CPK v listopadu 2014. Na zasedání zazněly kromě pochybností o zúženém zadání i pochybnosti o připravenosti adekvátně využít řešení vybrané ve výběrovém řízení na začátku roku 2015 s ohledem na nedostatečnou připravenost v oblasti interoperability (většina knihovnických systémů není připravena na zapojení do CPK) i lokálních zdrojů (jednání s jejich producenty o podmínkách zpřístupnění jsou teprve v počátcích). Mezi zakládajícími knihovnami se navíc nepodařilo dojít ke konsensu v oblasti organizačního a finančního zajištění projektu a organizace výběrového řízení na dodavatele technologického řešení CPK.

Listopadové zasedání Rady CPK lze pokládat v rámci projektu za zlomové a vzešly z něho následující závěry:

1. Výběrové řízení na dodavatele technologického řešení CPK formou služby nebude v roce 2015 realizováno.
2. Je třeba zvolnit tempo a věnovat se přepracování základních projektových dokumentů, přípravě knihoven na zapojení do CPK, přípravě lokálních zdrojů na zapojení do projektu v rovině smluvní i technické.
3. Je třeba usilovat o zapojení dalších knihoven – příprava „přitažlivých“ dokumentů, jednání s řediteli, workshopy atd.
4. Je třeba otestovat možnost realizace CPK cestou vlastního vývoje. Test tuto možnost buď potvrdí, nebo vyloučí; pokud test nepřinese pozitivní výsledek a bude nutný návrat k výběrovému řízení, budeme na ně lépe připraveni.

Obr. 1: CPK v letech 2012–2015

V návaznosti na výše uvedená doporučení čekají řešitelský tým CPK v roce 2015 následující úkoly:

- Přeprocování základních projektových dokumentů v souladu s doporučeními SDRUK a ÚKR.
- Příprava knihoven a knihovných systémů na zapojení do CPK (interoperabilita).
- Zapojování dalších knihoven do CPK.
- Příprava uživatelských scénářů.
- Vypracování, prezentace, připomínkování a schválení architektury řešení CPK s využitím open source VuFind.
- Postupná realizace pilotního projektu CPK s využitím open source VuFind v MZK, testování v zakládajících knihovnách CPK včetně zapojení jejich lokálních zdrojů.
- Jednání s dodavateli lokálních zdrojů a uzavírání smluv o jejich zapojení do CPK.
- Postupné zapojování vybraných lokálních zdrojů (mimo zdroje zakládajících knihoven) do CPK.

Vývoj projektu CPK od počátku do současnosti zachycuje názorně předcházející obrázek č. 1. Všechny dosud připravené podklady tvoří solidní roadmap projektu, kterou je ale nutné přizpůsobit změněným podmínkám.

CO PŘINESE CPK KNIHOVNÁM

Součástí CPK je řada subsystémů (částí). Jejich přehled a popis funkcí, které zajišťují, znázorňuje následující obrázek. Každá knihovna si může vybrat subsystémy, které jsou pro její potřeby a uživatele relevantní, i způsob, jakým bude CPK na svých stránkách prezentovat. Škála možností je velmi široká – od vyhledávacího okénka až po náhradu stávajícího OPACu s integrací dalších navazujících služeb.

Obr. 2: Subsystemy CPK

K čemu slouží jednotlivé části portálu

KNIHOVNY.CZ

Obr. 2: Subsystémy CPrK

Klient potřebuje

Najít informaci o službách a akcích českých knihoven

Najít a rezervovat si dokument ve své knihovně / svých knihovnách

Vyhledat informaci o dokumentech dostupných v dalších českých knihovnách

Získat plný text nalezeného dokumentu nebo další přidávané služby

Půjčit nalezený dokument, který není k dispozici ve fondu jeho knihovny

Klient použije část

Informační část (rozcestník)

Náhrada OPACu knihovny

Vyhledávač

Linkovací server

Meziknihovní výpůjční služba

Funkce použité části

Nabídnout informace o systému, službách a akcích českých knihoven v jednoduché a dobře srozumitelné podobě na jednom místě.

Nabídnout katalog/y knihovny/knihoven, kde je klient registrován, zjistit okamžitou dostupnost, rezervovat knihy, zobrazit aktuální seznam výpůjček, stav finančního konta a další činnosti spojené se čtenářským kontem, vše ve stejném rozhraní jako u hledání v širším kontextu všech českých knihoven.

Nabídnout prohledávání metadat, abstraktů, plných textů a dalších informací integrovaných z různých zdrojů do jednoho místa (centrální+lokální index).

Nabídnout přidávané služby k nalezenému dokumentu: odkazy na plný text dokumentu, vyhledání v katalozích knihoven, získání citace, elektronické dodání dokumentu, recenzí či dostupnost v internetovém knihkupectví, encyklopedické informace o autorech, související dokumenty na www atd.

Poskytnout klientům dokumenty nebo jejich kopie bez ohledu na místo jejich uložení.

Velmi stručně lze možný přínos CPK pro knihovny shrnout takto:

- Účast v CPK významně rozšíří a zkvalitní nabídku služeb zapojených knihoven. Cílem CPK je zastřešit fondy a služby českých knihoven i informace o nich a nabídnout k nim přehledný a komfortní přístup z jednoho místa. Tím místem může být kterákoli knihovna, pokud se do CPK zapojí. I malá knihovna může působit jako rozhraní celého systému českých knihoven a nabídnout komplexní služby. Služby knihoven díky CPK „přijdou naproti“ obyvatelům menších obcí a hendikepovaným občanům (pro občany se sníženou mobilitou bude přínosem redukce nutnosti fyzických návštěv knihovny, pro občany se zrakovým postižením bude přínosem speciální rozhraní portálu zajišťující čitelnost i pro ně).
- Účastí v CPK knihovna lépe zviditelní své fondy i služby. Zvýší se její návštěvnost i využití vzdálenými uživateli.
- Účastí v CPK se stane knihovna součástí velké „rodiny“ dalších zúčastněných knihoven, s nimiž může sdílet nejen zdroje, zkušenosti a problémy, ale i pracovní kapacity, čímž může ušetřit finanční prostředky.
- Jako účastník CPK získá knihovna moderní technologie nezbytné ke zkvalitnění služeb i jejich podporu za výrazně nižší cenu, než kdyby si je pořizovala a hradila individuálně.

PODMÍNKY PRO ZAPOJENÍ DO CPK

V současné době se na přípravě CPK podílí celkem 26 knihoven a další jsou velmi vítány. Pokud se chcete do projektu zapojit, stačí kontaktovat jeho koordinátory a projevit zájem o zapojení. Pro počáteční účast v roli pozorovatele (partnerská knihovna) nemusí vaše knihovna splňovat žádné speciální podmínky. Pro aktivní zapojení (zakládající knihovna) je třeba splňovat podmínky interoperability definované zde <http://www.knihovny.cz/pro-knihovny/jak-se-zapojit-do-projektu>.

ZÁVĚREČNÉ SHRNUTÍ

V roce 2010 vznikla myšlenka projektu CPK a v roce 2011 byla zakomponována do *Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011–2015*. V letech 2012–2014 proběhla v souladu s harmonogramem projektu přípravná fáze, ve které byly stanoveny jeho hlavní i dílčí cíle, byly pojmenovány a popsány vnitřní subsystémy CPK včetně jejich podrobné funkční specifikace a vazby na okolí. V roce 2015 měl projekt vstoupit do pilotní fáze. Do té skutečně vstupuje, ale v jiném režimu, než o kterém se původně uvažovalo. Technologické zabezpečení projektu nebude objednáno jako komplexní služba od externího dodavatele, ale půjde o vlastní otevřené řešení, které výrazně zlevní mimo jiné i zapojování dalších informačních zdrojů a knihoven do portálu.

Start bude možná v porovnání s nasazením „hotového“ systému pomalejší, ale v budoucnu se vyhneme obtížnému a nákladnému roubování četných specifik na hotový, a proto do jisté míry uzavřený systém: Vyhnete se i potenciálním problémům při změně dodavatele, který by v případě dodávky vlastního řešení formou služby měl de facto monopol. Jak již bylo avizováno v úvodu, v závěru roku 2015 nebo na začátku roku 2016 vyjde ve *Čtenáři* příspěvek kolegů z Moravské zemské knihovny shrnující výsledky pilotní fáze projektu za rok 2015. Rok je příliš krátká doba na posouzení, zda jsme na rozcestí vykročili správně, nebo špatně, ale první výsledky již budete mít možnost vyzkoušet a posoudit.

DO ČÍSLA PŘISPĚLI

Mgr. Jarmila Burešová – Knihovna města Ostravy 🍷 **Mgr. Pavla Janásková** – Knihovna Národního filmového archivu 🍷 **Ing. Jan Kaňka** – Krajská knihovna Františka Bartoše Zlín 🍷 **Mgr. Pavlína Lonská** – Městská knihovna v Praze 🍷 **MgA. Bc. Petr Nagy** – literární kritik a redaktor, Kladno 🍷 **RNDr. Lenka Prucková** – Knihovna města Olomouce 🍷 **Mgr. Naďa Rollová** – Čtenářský klub Slaný 🍷 **Mgr. Klára Smolíková** – spisovatelka, scenáristka a lektorka, Praha 🍷 **PhDr. Bohdana Stoklasová** – koordinátorka projektu CPK, Knihovna Akademie věd ČR

Informační část Centrálního portálu českých knihoven: rok 2014 ve znamení příprav

Pracovní skupina Priority 19 při Konceptu rozvoje knihoven v ČR na léta 2011–2015 se zabývá marketingovou podporou aktivit centrálních i lokálních služeb systému českých veřejných knihoven. Na počátku své činnosti skupina usilovala zejména o komunikaci témat a cílů Konceptu, v roce 2014 se zaměřila na spolupráci s připravovaným Centrálním portálem českých knihoven *Knihovny.cz*.

Role knihoven se v současnosti mění: knihovny dnes nejsou pouze půjčovnami knih, ale nabízejí celou řadu nových služeb, proměňují se v informační, vzdělávací a kulturní centra. Přesto většina občanů netuší, co všechno jim mohou nabídnout. Situaci komplikuje i absence místa, kde by se lidé mohli o knihovnách dozvědět první poslední. Informace o jejich aktivitách a službách jsou roztrženy na mnoha webových portálech, a to v různé kvalitě a šíři. Lze říci, že současný stav je zejména pro uživatele knihoven, ale i jejich zřizovatele a další osoby s rozhodovací pravomocí uživatelsky nepřívětivý a neatraktivní. Potenciál aktivit a služeb českých knihoven tak není plně využit a vznik centrálního informačního portálu pro knihovny by mohl být řešením této situace.

Informační část portálu Knihovny.cz

Centrální portál českých knihoven *Knihovny.cz* vzniká s cílem poskytnout uživatelům přehledný a komfortní přístup k fondům a službám českých knihoven z jednoho místa, a to z domény www.knihovny.cz. Jeho nedílnou součástí by měla být informační část, která by se

měla stát přístupovým bodem k informacím o českých knihovnách a jejich službách pro širokou veřejnost. Příprava této části se stala předmětem projektu *Ideový návrh statické informační části Centrálního portálu českých knihoven Knihovny.cz*, který byl v roce 2014 podpořen grantem Ministerstva kultury ČR v rámci podprogramu VISK 8/B.

Za určitý předstupeň informační části portálu lze považovat projekt **Knihovny.cz: portál o českých knihovnách** (dostupný z <http://archiv.knihovny.cz/>), který byl realizován v roce 2004. Záměrem dnes již ukončeného projektu bylo informovat širokou veřejnost o knihovnách, jejich službách a možnostech, které knihovny nabízejí pro kteréhokoli obyvatele ČR. Projekt realizovaný v roce 2014 převzal od svého předchůdce základní myšlenku s cílem, že bude potřeba vytvořit nový aktuální obsah, který bude nutné v rámci informačního portálu nově uspořádat a graficky upravit. Revitalizaci tohoto rozsahu ovšem nelze provést bez předchozí přípravy, které byl vyčleněn právě rok 2014.

Dotazníkový průzkum mezi knihovníky

Jak by měl obsah informačního portálu vypadat? Zeptali jsme se přímo knihovníků. Nová struktura obsahu se

stala předmětem dotazníkového šetření, kterého se během března a dubna roku 2014 zúčastnilo celkem 477 respondentů z řad odborné knihovnické veřejnosti. Nejvíce odpovědí zaznělo od pracovníků z městských knihoven, vyjádřili se též vysokoškolští studenti oboru informačních studií a knihovnictví z Prahy, Brna a Opavy, ale i knihovníci z odborných, krajských a vysokoškolských knihoven.

Názor respondentů na obsahovou náplň portálu se většinou shodoval s představou pracovní skupiny Priority 19. Informační rozcestník o českých knihovnách a jejich službách by tedy měl obsahovat:

- informace o síti českých knihoven,
- informace o službách a zdrojích českých knihoven,
- informace o akcích, které se konají v knihovnách po celé republice,
- přehledný adresář knihoven,
- referenční službu Ptejte se knihovny,
- informace o projektu Centrální portál českých knihoven *Knihovny.cz*.

Významný zdroj zpětné vazby poskytl otevřený dotazník, ve kterých mohli respondenti vyjádřit svůj názor. Například na otázku *Chci, aby informační portál obsahoval...* zazněly tyto odpovědi:

„Hlavně přehledné rozhraní, pro laika srozumitelná terminologie.“

„Na první pohled nesmí být portál přehlcený informacemi, musí mít intuitivní navigaci.“

„Důraz bych kladl na poskytované typy služeb a výčet možností, co v knihovně můžu dělat, proč bych tam měl chodit.“

„Aktuální obsah.“

„Neměla by chybět informace o knihovní síti jako takové, jaké jsou knihovny, jak jsou nebo spíš nejsou mezi sebou provázané.“

„Určitě by bylo fajn, kdyby každá knihovna měla svůj „profil“ s otáčkou a dalšími informacemi.“

„Mapa služeb, detailně u každé knihovny a také naopak – když potřebuji určitou službu, které knihovny mi ji poskytnou.“

Funkční analýza – základ dobrého webu

Aby webové stránky portálu splňovaly všechny potřebné funkce, uživatelské rozhraní bylo přehledné a snadno ovladatelné, a hlavně aby lidé dokázali na webu rychle najít to, co potřebují, bylo zapotřebí v úvodní fázi projektu vypracovat tzv. funkční analýzu webových stránek připravovaného informačního portálu. Její zpracování představovalo stěžejní část projektu, neboť analýza slouží jako základní podklad k budoucí realizaci webových stránek. Předmětem analýzy se stala specifikace funkční a obsahové části webu a návrh jeho vzhledu, a to pomocí drátěných modelů (tzv. wireframe).

Vzniklo několik drátěných modelů webových stránek, které představují návrhy zobrazení jednotlivých stránek webu. Domovská stránka nabízí přehledné a jednoduché menu s šesti položkami (Úvod, Databáze knihoven, Informace o knihovnách, On-line zdroje, Významné akce, Ptejte se knihovny).¹ Pod tímto menu dominuje stránce vyhledávací okno, které vyhledává knihovny v adresáři knihoven. Pod ním se nachází rozcestník obsahující tři odkazy-dlaždice, doplněné ilustračními obrázky. Rozcestník bude směřovat na vybraný obsah webu. První odkaz provede vyhledání knihoven v blízkosti aktuální polohy uživatele a přesměruje jej na stránku s výsledky hledání. Druhý odkaz bude směřovat na stránku Informace o knihovnách a třetí odkaz směřuje na stránku On-line zdroje.

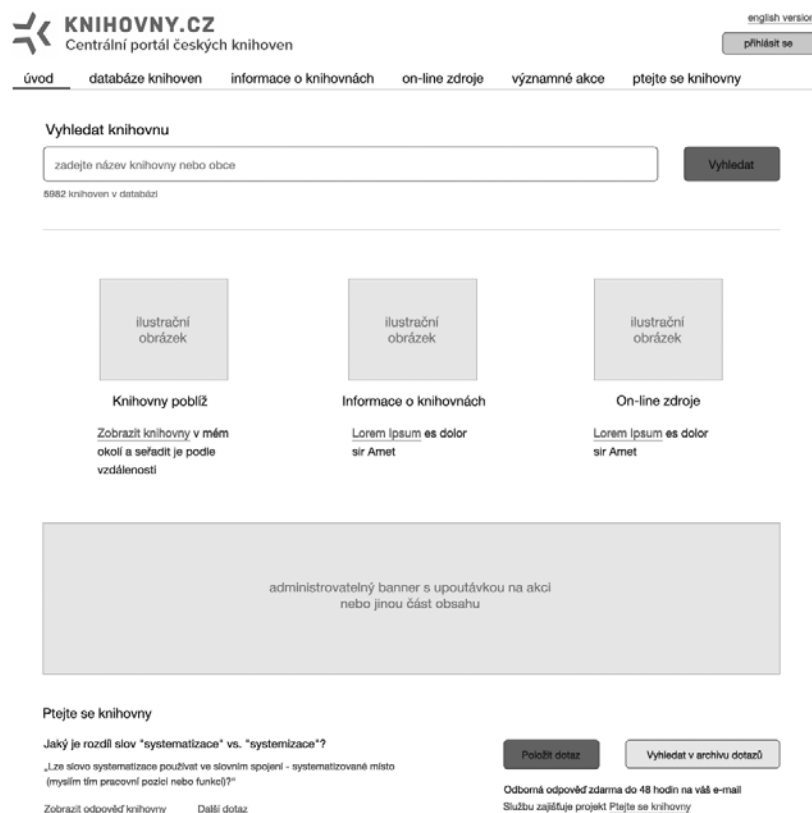
Ve spodní části domovské stránky se nachází místo pro administrovatelný banner, jež bude sloužit pro upoutávky na chystané akce v českých knihovnách (např. celonárodní akce pořádané Svazem knihovníků a informačních pracovníků). Domovská stránka je zakončena blokem s prezentací služby *Ptejte se knihovny*, která bude obsahovat náhodně vybranou otázku. V pravé části bloku bude uveden popis služby, odkaz na položení nového dotazu a přesměrování do archivu již položených dotazů.

Obr. 1: Domovská stránka dnes již archivovaného projektu *Knihovny.cz: portál o českých knihovnách*

1 Názvy sekcí v menu jsou pouze pracovní, během realizace budou pravděpodobně změněny.

Obr. 2: Drátěný model domovské stránky informačního portálu Knihovny.cz

Adresář knihoven – nový vyhledávač

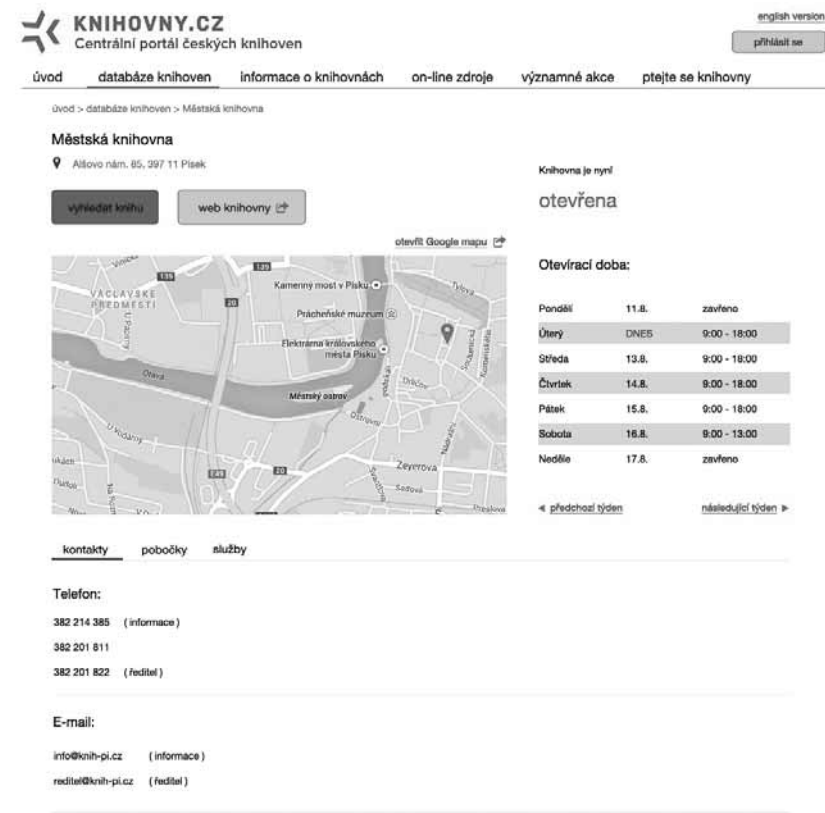
Klíčovým prvkem informačního portálu by se měl stát **přehledný a uživatelsky přívětivý vyhledávač knihoven**, čerpající data z Adresáře knihoven a informačních institucí ČR (tzv. databáze ADR spravovaná Národní knihovnou ČR). Při tvorbě návrhu nového zobrazení údajů o knihovnách byla pracovní skupina Priority 19 inspirována adresářem finských veřejných knihoven (dostupný z <http://hakemisto.kirjastot.fi/en/>), který kromě standardních kontaktních údajů zobrazuje mimo jiné otevírací dobu a přehled služeb vybrané knihovny.²

V porovnání se současným stavem českého adresáře představuje finský model uživatelsky přívětivější přístup a generační posun. Adresář

knihoven a informačních institucí ČR obsahuje především údaje o knihovnách zapojených do Souborného katalogu ČR. Informace o knihovnách z jednotlivých krajů jsou zastoupeny v různé kvalitě a šíři, neboť většina krajských knihoven vede své vlastní adresáře na úrovni regionu, přičemž jejich struktury bývají mnohdy mnohem podrobnější nežli v adresáři celonárodním. Český adresář dále zobrazuje údaje o zrušených knihovnách, které jsou pro běžného uživatele zcela nerelevantní. Aktualizace informací probíhá minimálně jednou ročně z iniciativy pracovníků knihoven. V případě, že informace nejsou pravidelně aktualizovány, mohou být například kontaktní údaje knihoven zastaralé a zavádějící.

² Více informací o přípravě podkladů pro nové zobrazení dat z adresáře knihoven naleznete v prezentaci Adresář knihoven (dostupná z <https://prezi.com/kgolkt09mm8z/adresar-knihoven/>).

Obr. 3: Drátěný model detailu knihovny ve vyhledávači knihoven

V rámci analýzy proběhlo **testování vzorku dat z databáze ADR**, ze kterého vyplynulo několik doporučení pro knihovny. Byla připravena nová struktura údajů, které by se měly uživateli zobrazovat. Ostatní údaje spjaté například s výkonem meziknihovní výpůjční služby by měly být dostupné pouze knihovníkům. Z tohoto souboru zároveň vyplývá doporučení, které údaje by měli knihovníci při aktualizaci informací v profilu své knihovny vyplňovat. Některé údaje zatím nejsou součástí struktury databáze ADR (otevírací doba knihoven a číselník služeb), proto byla tato problematika v průběhu řešení projektu předmětem opakovaných jednání se zástupci Národní knihovny ČR a s metodiky krajských knihoven, kteří spravují dílčí adresáře knihoven ve svém regionu.

Výsledkem výše zmíněné funkční analýzy byly mimo jiné **drátěné modely vyhledávače knihoven** a interaktivní mapy. Výsledky vyhledávání knihoven by měly být zobrazeny ve formě mapy a řádkového seznamu. Nad mapou bude umístěna informace o počtu nalezených knihoven a filtry (typ knihovny, poloha, poskytované služby). Dominantní část detailu knihovny představuje její zobrazení na mapě a otevírací doba (tou lze listovat také na předchozí a následující týdny). Nad centrální částí záznamu se nachází odkaz do katalogu knihovny (tlačítko Vyhledat knihu) a odkaz na její web. Pod zobrazením na mapě jsou k dispozici tři tematické záložky, které by měly nabídnout více informací o zobrazené knihovně (Kontakty, Pobočky, Služby).

Naši uživatelé – představy versus realita

Na základě doporučení Rady CPK se pracovní skupina Priority 19 pod záštitou Městské knihovny v Praze zapojila do vypracování tzv. uživatelských scénářů centrálního portálu. Ve spolupráci se společností Direct People zaměřenou na inovace a design služeb byl v září roku 2014 proveden kvalitativní průzkum. Metodika průzkumu vycházela ze známých principů Human Centered Design (HCD), jež do středu zájmu staví potřeby uživatele. Průzkum pomocí metod empatických rozhovorů a testování prototypů vyhledávacího rozhraní vytvořil **uživatelské scénáře při práci s Centrálním portálem českých knihoven**. Výstupem jsou tři persony reprezentující vybrané cílové skupiny (čtenář beletrie, student, vědec) a jejich zkušenost s vyhledáváním v rozhraní CPK. Průzkumu se zúčastnilo celkem dvacet tři respondentů.

Na základě empatických rozhovorů s deseti respondenty vznikly tři persony typických uživatelů, které identifikují jejich potřeby vzhledem k vyhledávání a případnému objednávání knih nebo jiných dokumentů z katalogu knihovny. Během dvoukolového testování prototypového katalogu CPK s třinácti respon-

denty následně vznikly scénáře toho, jak daný uživatel s katalogem pracuje, jaké jsou jeho požadavky a jak se v katalogu pohybuje.

Obr. 4: Persona čtenáře beletrie (Marie, 37 let)

Veškeré materiály vzniklé v rámci činnosti Priority 19 jsou dostupné pod licencí Creative Commons na adrese <http://koncepce.knihovna.cz/>.

Realizace informační části portálu Knihovny.cz, včetně textace a grafického zpracování, je předmětem projektu na rok 2015, který opět žádá o podporu ze strany Ministerstva kultury ČR. Součástí připravovaného projektu je dále hlubší zpracování uživatelské zkušenosti (uživatelských scénářů) s Centrálním portálem českých knihoven.

PAVLÍNA LONSKÁ pavlina.lonska@mlp.cz

Obr. 5: Ukázka z anket

KNIHOVNY.CZ

Představte si portál Knihovny.cz jako místo, kde se široká veřejnost přehledně a srozumitelně dozví informace o českých knihovnách. Měl by podle vás portál obsahovat obecné informace o síti a službách českých knihoven? *Naši káží je v ČR knihovny, jaké typy knihoven existují, které služby poskytují, co to jsou elektronické informační zdroje, jaké akce a kampaně v knihovnách probíhají.*

	Uvěřil ano	Bylo by dobré to zmínit	Nepovažuji to za důležitou	Uvěřil ne
Obecné informace o síti českých knihoven	☐	☐	☐	☐
Informace o službách a zdrojích knihoven	☐	☐	☐	☐
Informace o akcích a kulturním dění v knihovnách	☐	☐	☐	☐

Měl by podle vás informační portál obsahovat informace pro snadnější orientaci uživatelů v knihovně? *Naši jak vyhledávat v knihovním katalogu, jak provést registraci, jak vyhledat meziknihovní výpůjční službu apod.*

	Uvěřil ano	Bylo by dobré to zmínit	Nepovažuji to za důležitou	Uvěřil ne
Jak vyhledávat v knihovním katalogu	☐	☐	☐	☐
Jak provést registraci v knihovně	☐	☐	☐	☐
Jak vyhledat meziknihovní výpůjční službu	☐	☐	☐	☐
Vyhodnocení knihovnické terminologie	☐	☐	☐	☐

2015 Plzeň

Evropské hlavní město kultury

Evropské hlavní město kultury je považováno za jeden z nejúspěšnějších projektů Evropské unie. Město, které se pro daný rok stává evropskou kulturní metropolí, je vyhledávaným cílem mnoha turistů, projekt má ale význam pro celý region.

Plzeň byla vybrána jako kandidát na titul Evropské hlavní město kultury 2015 za Českou republiku mezinárodní porotou v roce 2010, kdy ve finále soutěže zvítězila nad Ostravou (o jeden hlas). Oficiálně titul získala schválením Radou ministrů kultury v Bruselu v květnu roku 2011. Začátkem téhož roku vznikla za účelem koordinace a přípravy projektu společnost Plzeň 2015, o. p. s.

Myšlenku na zrod této prestižní soutěže a udílení titulu Evropské hlavní město kultury přinesla řecká ministryně kultury Melina Mercouri v roce 1985 a ve stejném roce se jako první Evropské hlavní město kultury představily řecké Athény. Spolu s Plzní je letos městem kultury také belgický Mons nedaleko Bruselu.

Plzeň má pro letošní rok nachystáno osm programových linií: sezóna nového cirkusu, ožívání veřejného prostoru, výstavy Jiřího Trnky a Gottfrieda Lindauera, otevření bývalých průmyslových hal pro umění, objevování západočeského baroka, netradiční průvodce Skryté město a festivaly připravované ve spolupráci s dalšími partnery (Smetanovské dny, Živá ulice, Divadlo, Finále a další).

Po slavnostním zahájení a otevření Plzně jako Evropského hlavního města kultury, které se uskutečnilo v sobotu 17. ledna, jsme oslovili tři osobnosti z našeho oboru, jež stojí v čele plzeňských knihoven, a položili jim několik otázek.

Odpovídá Mgr. HELENA ŠLESINGEROVÁ, ředitelka Knihovny města Plzně, p. o.

Věděli jsme, že lidi zajímá hlavně slavnostní program na náměstí a k nám se přijdou možná na chvíli ohrát, zkrátit si čekání na noční koncert. Nakonec jich zašlo na 240. Podávali jsme čaj a kromě půjčování v každém patře nabídli drobnou aktivitu. V oddělení pro dospělé vznikl fotokoutek, kde se zájemci mohli zvěčnit s různými rekvizitami nebo hesly v „bublině“. V dětském se soutěžilo, hlasitě četlo a stavělo z odepsaných knih. Kolegyně musela přečíst pohádku dokonce i skupině rodičů... V přísálí studovny se vyřazené knihy proměňovaly v artefakty a v Polanově síni běžely krátké autorské filmy z produkce festivalu Animánie. Největší strach jsme měli z autorského čtení. Ve stejnou hodinu, kdy náměstím zněly zvony, v knihovně zněly texty regionálních autorů. Kupodivu si našly své posluchače... Projekt našeho města se jmenuje „Otevřete si Plzeň!“ (Pilsen, Open Up!) a slavnostní zahájení se neslo

→ Paní ředitelko, vaše knihovna se k slavnostnímu zahájení projektu Plzeň – Evropské hlavní město kultury připojila. Jak to u vás vypadalo?

v duchu hesla „Otevřete si svůj plzeňský ráj!“ Proto všechny kulturní instituce v centru včetně knihovny měly mít tu sobotu do pozdních hodin otevřeno.

→ **Nedá mi to se nezeptat na to, co jste mi už dříve naznačila... Máte na aktivitu knihovny v tomto pro Plzeň významném roce více peněz?**

V říjnu 2013 jsem se na přehlídce OKNA ve Vsetíně potkala s ředitelkou Knihovny pro mládež města Košice Ivetou Hurnou. Ptala se, co jsme u příležitosti EHMK v knihovně vybudovali, a nechtěla věřit, že vůbec nic. Když byly Evropským hlavním městem Košice, každá knihovna se prý nějak vylepšila. Nám naopak z důvodu rozpočtových škrťů už v době přípravy na titul snížili provozní příspěvek o víc než sedm procent a pro letošek vzali další tři procenta. Oproti roku 2011 to dělá minus pět milionů, takže se do větších věcí pouštět vůbec nemůžeme. Na takový festival evropských spisovatelů nejenže nemáme peníze, ale ani lidi a prostory. Kandidatura na titul pro nás byla zpočátku příležitostí. Už někdy v roce 2007 jsme spolupracovali na prvních návrzích programu v oblasti literatury. Objevila se naděje na výstavbu nové ústřední budovy – zpracovaly se studie na knihovnu v „Proluce“ a knihovnu v „Pekle“. Na konci roku 2009 už ale budova z přihlášky definitivně vypadla a nedostal se do ní ani náš měkký projekt „Z Plzně do čtyř světových stran“.

→ **Mohou se i přesto čtenáři a širší veřejnost těšit na další akce přímo u vás? Jaké to budou?**

Město finančně podpořilo vydání tištěné bibliografie *Adolf Loos a Plzeň*, kterou sestavila studovna a která je teď k dispozici návštěvníkům zpřístupněných Loosových interiérů. Knihovna také připravila a vydala *Vizitkář západočeských spisovatelů a výtvarníků* s fotkami, kontakty a ukázkami z děl 155 zdejších umělců. Obsahuje literární texty v 26 různých jazycích a měl by přispět k rozvíjení vztahů nejenom přes hranice. Je těžké vyjmenovat několik vybraných akcí. V posledních letech jich pořádáme okolo 1800 ročně a s ohledem na dané podmínky se zaměřujeme hlavně na ty komorní. Jsme místem, kde se člověk může potkat s knížkou, ale i s druhým člověkem a i sám se sebou. To nám připadá důležité. Megaprojekty roku 2015 tak chceme cíleně doplňovat o osobní rozměr.

→ **Budete se tedy podílet na programu ostatních subjektů?**

Ano. Knihovna je například partnerem projektu „Plzeňské rodinné fotoalbum: Ráj mezi čtyřmi řekami“, ve kterém Plzeňané ze svých soukromých fotek po roce 1945 vytvářejí společné album života města. V našich pobočkách se nad rodinnými snímky setkávají a mohou je tu i skenovat. V červenci se budeme podílet na realizaci unikátního projektu „Mini-Plzeň“. Součástí „města dětí“ bude veřejná knihovna, kterou si děti samostatně povedou. Síť našich knihoven přirozeně slouží i k distribuci tištěných programů Plzně 2015 mezi občany.

→ **Co je vám samotné z vlajkových projektů nejbližší? Co byste chtěla vidět, slyšet, zažít?**

Zlí jazykové teď Plzni přezdívaly EHC (Evropské hlavní město cirkusů)... Já osobně se nejvíc těším na velké profilové výstavy plzeňských rodáků – Jiřího Trnky a Gottfrieda Lindauera.

Foto Filip Komorous

Odpovídá Mgr. **DANIEL BECHNÝ**,
ředitel Studijní a vědecké knihovny
Plzeňského kraje, p. o.

→ **Pane řediteli, na úvod osobní otázka, jak se vám líbí moto *Otevři si Plzeň*?**

Na první pohled je to poměrně dobře zvolené a funkční moto, které nabádá k otevření/navštívení dobrého produktu. Tím produktem je v tomto případě myšleno město, ale s vtipným odkazem na jiný dobrý produkt a rovněž nejvýznamnější firmu v Plzni. A v tom je právě ten háček, kdy se moto spoléhá na, pro Čecha, uctívaný symbol města – pivo. Jaký typ kultury se ale pojí s pivem? Nebudou to atrakce jako z „pivolandu“?

→ **Co si pro veřejnost při příležitosti slavnostního otevření Plzně nachystala Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje?**

Na slavnostním zahájení, které bylo stanoveno na půl šestou, se podílelo více subjektů a naše knihovna zpřístupnila v době od 16 do 21 hodin pro všechny návštěvníky zahajovací akce prostory dvou objektů. Oddělení zahraničních knihoven, které je přímo na náměstí a které se stalo i plátnem pro doprovodný videomapping, a dále hlavní budovu, situovanou již ve vnější zóně celé zahajovací akce, v takzvaném sadovém okruhu. V pobočce knihovny na náměstí Republiky se návštěvníci mohli dozvědět o chodu zahraničních oddělení a zhlédnout výstavu *Plzeňské děti Jiřímu Trnkovi*. V hlavní budově jsme otevřením zpřístupnili výstavu fotografií Pavla Příbyla *Posuny reality* a nově provozovanou Kavárnu Vědárnu.

→ **K financování projektu Plzeň 2015 se k městu Plzni a Ministerstvu kultury ČR připojil i Plzeňský kraj. Znamená to pro knihovnu zvýšené finanční prostředky?**

Na tuto otázku nelze tak snadno odpovědět. Navýšené a přímo alokované prostředky na akce v rámci projektu Plzně 2015 v rozpočtu nemáme. Když se podíváte do přihlášky města Plzně na titul Evropské hlavní město kultury, zjistíte, že oblast literatury, kromě vydání několika publikací, není vůbec reflektována. Z toho plyne i to, že literární programy jsou opravdu okrajovou záležitostí, které se do celého projektu dostávají téměř v guerilla stylu. Například již probíhající Literární večery v Loosových interiérech. Na druhou stranu je docela možné, že se Plzeň 2015 bude podílet na naší úspěšně odstartované akci Meeting Literature, pro kterou knihovna založila i zvláštní facebookovou stránku.

→ **Máte i přesto pro čtenáře i širší veřejnost v plánu ještě nějaké další akce?**

Jakkoliv dopadne výsledná spolupráce s Plzní 2015, máme pro čtenáře i širší veřejnost připraveny pochopitelně i další akce. Určitě nevyjmenuji všechny, ale vedle řady výstav zmíním alespoň Noc literatury, která proběhla úspěšně již v minulém roce. V témže roce jsme poprvé zkusili formát, při kterém všechny pořádané akce v průběhu jednoho měsíce věnujeme jednomu spisovateli, tím prvním se stal Bohumil Hrabal. V roce

2015 jím bude Karel Čapek. Plánujeme autorská čtení v rámci dříve zmíněné akce Meeting Literature a doufám, že se nám povede také oslavit 20. výročí existence Rakouské knihovny v Plzni.

→ **A na co se z celkového programu města či regionu nejvíce těšíte vy osobně?**

Příjemně mě překvapilo vtipné a profesionální vystoupení Davida Dimitriho. V nejbližší době se těším na PechaKucha Night Plzeň, Skryté město a bonbonek v podobě výstavy Gottfrieda Lindauera. No zkrátka: nějakou tu Plzeň si otevřu!

Odpovídá PhDr. **ILA ŠEDO**,
vedoucí Knihovny Západočeského muzea
v Plzni, p. o.

→ **Pane doktore, účastnil jste se slavnostního „otevření Plzně“ a vnímáte nyní město třeba jinak?**

Nezúčastnil a ani nevnímám, a musím dodat, že i když celá akce měla za primární úkol podporu plzeňské kultury, nevyvinul spolek Plzeň 2015 sebemenší aktivitu ke splnění tohoto cíle. Pouze přispívá vybraným akcím symbolickou částkou a ty pak zařazuje do „svého“ programu. To, že si Trnku v roce jeho výročí nedokázala Plzeň připomenout ani malou akcí, je ostudou přímo celostátní.

Jen v oblasti osobností je zřetelná absence jakéhokoliv konceptu. Bez znalostí se vytahují náhodné postavy a nabalují se na ně akce. Celé to tzv. slavnostní zahájení mělo s Plzní pramálo společného. A pokud jste si všimli, nebyl tam nikdo, kdo by takzvaně přestříhl pásku a alespoň řekl těm prochladlým lidem na náměstí „Tak to začíná“. Každý, kdo se pohybuje v plzeňské kultuře

a sleduje dění kolem tohoto spolku, musí z toho být smutný, neboť pozoruje, jak se ztrácí šance na opravdovou pomoc pro plzeňskou kulturu.

→ Muzeum má na rok 2015 připravenou pestrou škálu aktivit. Týkají se některé z nich přímo i knihovny a budou v tomto roce finančně či organizačně náročnější?

V roce 2015 bude probíhat zcela normální program a jako vždy se řada akcí bude týkat i knihovny. Bude to zcela běžná činnost, která je pro knihovnu přesto vždy náročná, neboť zajišťujeme normální provoz pro veřejnost.

→ Pokud byste měl pozvat návštěvníky Plzně, mezi nimiž budou jistě i mnozí knihovníci, na akci podle osobního tipu, která by to byla?

S tříletým zpožděním si Plzeň připomíná svého slavného rodáka Jiřího Trnku. Jsou zde dvě výstavy, jednak „Jiří Trnka – ateliér“ v Galerii města Plzně od 17. 1. do 10. 5., která je reprezentativním výběrem jeho tvorby, a jednak „Trnkova zahrada 2“ v Západočeském muzeu od 27. 2. do 24. 5. 2015.

Moc rád bych uvedl další chvalozpěvy a zval návštěvníky, ale bohužel situace je žalostná. I přesto zůstává Plzeň hezkým městem a jeho návštěva jistě nezklame.

DESET DŮVODŮ, PROČ SE V ROCE 2015 VYDAT DO PLZNĚ A OKOLÍ:

- 1 celoroční sezóna nového cirkusu se špičkovými zahraničními soubory,
- 2 výstavy světových i předních českých umělců v Západočeské galerii,
- 3 nově otevřené bytové interiéry vytvořené Adolfem Loosem v Plzni,
- 4 nová budova Divadla J. K. Tyla, která je nejmodernějším divadelním prostorem u nás,
- 5 poprvé v Evropě vystavená sbírka maorských portrétů plzeňského rodáka Gottfrieda Lindauera,
- 6 současný design v prostoru Plzeňského pivovaru,
- 7 unikátní industriální prostory využité ke kulturním akcím,
- 8 netradiční objevování barokních památek v Plzeňském kraji,
- 9 supermoderní 3D planetárium v Science Centru Techmania, první svého druhu v České republice,
- 10 přívětivé město se skvělými službami průvodci a... nejlepším pivem přímo od zdroje ☺.

Zpracovala **LENKA ŠIMKOVÁ** ✉ ctenar@svkkl.cz

Studenti ZŠ a SŠ se mohou zúčastnit literární soutěže

Kniha v hlavní roli

Literární soutěž, v níž hlavní roli hraje kniha, která nějakým způsobem určí děj příběhu, vznikla v rámci kampaně na podporu četby knih *Rosteme s knihou* a tématu veletrhu *Svět knihy Praha 2015 „Světová knižní šampioni pro mladé čtenáře“*. Děti-autoři se mohou účastnit ve třech kategoriích:

- 1) první stupeň ZŠ,
- 2) druhý stupeň ZŠ a odpovídající ročníky víceletých gymnázií,
- 3) střední školy.

Slavnostní vyhlášení soutěže proběhne na mezinárodním knižním veletrhu a literárním festivalu *Svět knihy Praha 2015* (14.–17. 5. 2015) a prvních deset autorů prací v každé kategorii se může těšit na zajímavé ceny. **Uzávěrka soutěže je 31. 3. 2015.** Vítězné literární práce budou poté zveřejněny na webových stránkách www.rostemesknihou.cz.

ROSTEME S KNIHOU

Komiksové stripy na divoko

Komiks děti milují, dospívající uznávají a dospělí čtenáři objevují. Jenže k porozumění komiksu nestačí jen přelouskat písmenka v bublinách. Na komiks se učíme dívat, rozumět mu, užívat si ho. Pro svoji specifickou formu na pomezí literárního a výtvarného umění se do něj dá dobře vstoupit skrze vlastní tvorbu, hry a aktivity. Pojďme si některé představit a lépe tak proniknout do komiksového čtenářství, nahlédnout, k čemu je dobré a jak jej rozvíjet.

Foto Hanina Veselá

Chutná dětem komiks?

Koncem roku se českými médii prohnala tisková zpráva, že jen polovina dětí má ráda komiks. Dokonce se objevily titulky hlásající „Půlku dětí komiks vůbec nezajímá“. Nebudu rozporovat průzkum projektu *Čtení pomáhá*, ale pokusím se jeho zjištění nahlédnout z poněkud jiné perspektivy. Ona ta průzkumnická kaše nebude tak horká, jak se uvažila.

Foto Petr Ráček

Údajně jen padesát procent dětí uvedlo, že má komiks rádo a čte je pravidelně. Je dobré si uvědomit, že respondenty byly české děti a mládež do 18 let. Předškoláci a děti na prvním stupni totiž komiks milují. Proč by se tedy najednou obrátili proti němu? Co se stalo, že na druhém stupni je příklon ke komiksu méně výrazný a na střední škole jsou čtenáři komiksů považováni

spíše za exoty? Proč by se najednou čtenářské chutě změnily?

Komiksové jednohubky v časopisech

Když jsem zhruba před patnácti lety začala přispívat do časopisu *Sluníčko* a o něco později do *Mateřidousky*, vůbec mě nepřekvapilo, že v pravidelných anketách děti za nejoblíbenější rubriky označují ty komiksové. Lhostejno, zda jde o dvoustránkové příběhy nebo jen jeden komiksový proužek. Koneckonců dnešní rodiče včetně mě s nostalgií vzpomínají, jak v Ábíčku četli původní český komiks *Příhody Malého boha*, v *Ohníčku* si lámali hlavy nad Otazníky detektiva Štiky nebo fascinovaně objevovali francouzského Asterixe v *Sedmičce pionýrů*.

O trvalé oblibě *Čtyřlístku* se celkem ví, málokdo si však uvědomuje, že Knižnička Čtyřlístek vlastně trochu tají, že se v ní vaří komiksy. Nejprve ty mimikry byly pochopitelné. Socialistický režim komiksu dvakrát nepřál, takže místo *komiksu* se používalo *kreslený příběh* nebo *obrázkový seriál*. Jenže něco z nedůvěry ke komiksu v nás zřejmě zůstalo.

Vadí absence komiksového čtenářství?

Milovníci komiksů si myslí, že knihovny se k jejich oblíbeným knihám a sešitům chovají macešsky.

Nakladatelé si zoufají, že komiksy se málo prodávají. Dospělí nechtějí dětem kupovat knížky plné obrázků, které děti přečtou do třiceti minut. Knihovníci si nejsou jistí, proč by měli pořizovat poměrně drahá komiksová portfolia nebo komiksové sešity s velmi omezenou životností. Nikdo není spokojen a každý se uzavírá do sebe. Proto se snadno může stát, že malí čtenáři milující komiksové příběhy v časopisech se nikdy nestanou čtenáři komiksů, možná se dokonce nestanou čtenáři vůbec.

A tady je potřeba zbystřit. Komiks pomáhá růst čtenářské i vizuální gramotnosti. Komiks se nedělí jen na dětský a superhrdinský, ale pokrývá řadu žánrů: fantasy, sci-fi, horor, western, detektivní, romantický, akční, dobrodružný nebo třeba erotický. Pomocí komiksu můžeme proniknout do historických souvislostí, filozofie nebo techniky, učit se cizí jazyky nebo cestovat po jiných zemích. Komiksu se ne nadarmo říká sekvenční umění, je třeba se na něj dívat, nejen číst, ale opakovaně prohlížet, rozumět a oceňovat obrazové zpracování.

Kde začít?

Atraktivita komiksového média pro malé děti se zdá být očividná. Holčičky a kluci oceňují, že mohou v komiksu snadno sledovat děj. Když jim přečtete texty, jsou schopni si potom sami příběhem listovat a na základě kresby vybavovat, co je v jednotlivých bublinách.

RECEPTY PRO KOMIKSOVÉ HRANÍ S PŘEDŠKOLÁKY

- Poznávejte piktogramy, které se v bublinách používají: srdíčko, žárovku, noty nebo lebku se zkříženými hnáty.
- Všimněte si výrazů komiksových postav a zkusíte si je do předkreslených šablon nakreslit.
- Rozeznávejte druhy bublin: Kdy si postava něco myslí, kdy křičí, kdy mluví? Jak na sebe bubliny navazují? Co se píše do rámečku?
- Rozkreslete do předkreslených komiksových polí pohyb: výbuch sopky, spěchající želvu, kutálející míč. Jak se v komiksu vyjádří zvuk a jak se zvýrazní pohyb?
- Rozstříhejte kopii stránkového komiksu po políčkách a zamíchejte. Potom hledejte návaznost jednotlivých polí.

● Zahrajte si s pomocí jednoduchých rekvizit komiksový výjev a živé obrazy několikrát obměňte, abyste vytvořili komiksový strip. Nezapomeňte jednotlivé, po sobě jdoucí výjevy zdokumentovat.

Foto archiv K. S.

Jak využít zájmu?

Zájem začínajících čtenářů o komiks je nesporný. Komiksové bubliny psané často velkými tiskacími písmeny se dětem dobře čtou. Komiks dokáže ke čtení povzbudit i čtenáře slabší. Na prvním stupni jsou holčičky a kluci nadšení z vlastního tvoření, teprve až kolem desátého roku se (v souvislosti s nastupující krizí výtvarného projevu) zdráhají zapojit. Milou zprávou je, že dětské komiksy jsou pravidelně vybírány do seznamu Nejlepších knih pro děti a mládež a druhým rokem má komiksovou kategorii i cena Zlatá stuha.

RECEPTY PRO KOMIKSOVÉ TVOŘENÍ S MLADŠÍMI ŠKOLÁKY

- ◆ Všimněte si komiksových citoslovců, přiřazujte je k obrázkům, vymýšlejte vlastní citoslovce.
- ◆ S pomocí velkých komiksových bublin vystříže-ných z kartonu a doplněných textem vytvořte živý komiksový obrázek.
- ◆ Seznamte se s komiksovými superhrdiny a jejich atributy, vytvořte vlastního superhrdinu.
- ◆ Dopisujte texty do komiksu, ze kterého jste před kopírováním odstranili písmena z bublin a rámečků.
- ◆ Vymyslete a dokreslete poslední chybějící políčko komiksového stripu (proužku).
- ◆ Upozorňujte na komiksy v časopisech, učebnicích, výstavách či reklamách.

Potřebují čtenáři komiksy?

Mezi dětmi druhého stupně je řada slabých čtenářů, pro které je komiksově médium pozhledným. To však neznamená, že rozumět komiksu je samozřejmé. Teď je na čase seznamovat s komiksovou řečí, všimnout si žánrové pestrosti, poznávat jednotlivé tvůrce, proniknout do komiksové historie i ochutnat novinkové tituly. Při tvořivých aktivitách doporučuji respektovat tvůrčí zdrženlivost, je vhodné rozdělovat účastníky do týmů, aby se každý mohl zapojit podle svých schopností, mít připravené polotovary.

RECEPTY PRO KOMIKSOVÉ EXPERIMENTOVÁNÍ SE STARŠÍMI ŠKOLÁKY

- ▷ Představte historii komiksu, prohlédněte si nástěnné malby v egyptských hrobkách, tapisérii z Bayeux, mluvící pásy ze středověkých obrazů i první komiksy v časopisech.
- ▷ Seznamte se s jednotlivými komiksovými žánry. Ukažte, že komiksově médium ob stojí v literatuře pro děti i dospělé, že nezasahuje jen do beletrie, ale i do naučných knih.
- ▷ Využijte obliby filmových adaptací komiksů a hledejte společné rysy komiksu a filmu (scénář, důraz na dialogy, práce s obrazovými poli, zachycení pohybu a zvuku, střídání záběrů, střih).
- ▷ Pátřejte po rozdělení komiksových autorů: scenárista, kreslíř, kolorista a lettrážista.
- ▷ Pusťte se do jednoduchého stripu na zadané téma, místo vlastních kreseb využijte fotografie ze starších časopisů nebo nakopírované obrázky, třeba i z komiksů.
- ▷ Vytvořte komiks ze života vašeho města, využijte fotografie, používejte koláž nebo zpracování v grafickém programu počítače.

Příliš staří na komiksy?

Udržet středoškolské coby čtenáře knihoven je klíčové. Mnozí z nich se však v dospělém oddělení cítí nekomfortně, množství titulů je zahltlí. Přitom mají potenciál zorientovat se ve specifických druzích mediální komunikace, ocenit umělecké kvality zpracování a využít tvořivosti, která období dospívání provází.

RECEPTY PRO KOMIKSOVÉ HRANÍ SE STUDENTY A POKROČILÝMI ČTENÁŘI

- Vyhradte komiksům pro mládež speciální místo, vytvořte prostor pro pohodlné listování a prohlížení. Oddělte komiksy, které nejsou určeny dětským čtenářům, od dětského oddělení.
- Propojte dění v knihovně s komiksovými akcemi typu Komiksfest či Crwecon, informujte o komiksových cenách Muriel, zvěte komiksové tvůrce na besedy a workshopy.
- Do výstavního plánu zahrňte prezentaci komiksových kreslířů.
- Sledujte komiksové weby a recenze, nebojte se do knihoven zařazovat zahraniční komiksy v originále.
- Nabídněte školám představení komiksu v rámci mediální výchovy, nezapomeňte na stoupající oblibu využívání komiksových postupů v reklamě.
- Informujte o komiksových soutěžích nebo sami v knihovně takové akce iniciujte, do prezentace zahrňte i webové a facebookové stránky knihovny.

Počet komiksů ve fondech knihoven sice narůstá, knihovníci nezpochybňují jeho místo v knihovních regálech, ale zatím se jen málo angažují v jeho propagaci. Ta je nutná z několika důvodů. Pro část veřejnosti je komiks stále pokleslé médium a sami cestu ke kvalitním komiksovým titulům nenajdou. Rozumět komiksu není samozřejmé, neboť se „čte“ jinak než text s ilustracemi a školní literární ani výtvarná výchova ho nijak významně netematizuje. Nezapomínejme, jak nás komiksové zpracování dokáže omámit v reklamě. Stejně dobře může přivést čtenáře k náročným tématům, kterým by se jinak vyhnuli.

Komiks smažme, važme, grilujme a nezapomeňme jej dobře okořenit. Je to trošku divočina.

KLÁRA SMOLÍKOVÁ

klara.smolikova@tiscali.cz

Klára Smolíková je spisovatelka, scenáristka a lektorka. Deset let učila v Táboře studenty knihovnictví, osm let vedla seminář mediální výchovy na Pedagogické fakultě UK v Praze.

Kdo by nemiloval film? A kdo se o něj opravdu zajímá, ten chce vědět i víc. A právě Knihovna Národního filmového archivu má co nabídnout širokému spektru uživatelů se zájmem o českou filmovou tvorbu a světovou kinematografii, od cinefilů až po filmové badatele a historiky.

Pod slovem *poklad* si většinou představíme něco starobylého, vzácného, ale také nedostupného či přístupného jen čas od času pod sklem vitríny s alarmem v záloze. Ale přesvědčme se, že i novodobé knihovní fondy se mohou stát pokladnicí, mají-li jako systematicky budovaný celek vypovídací hodnotu o svém oboru, a o to v naší specializované filmové knihovně s dvaasedmdesátiletou tradicí vždy šlo a stále jde.

Připomeňme si, že vznik českého filmu se datuje k roku 1898.

Ukázka textu ze Studia 1928/1929, č. 2, s. 55

– v Digitální knihovně NFA library.nfa.cz naleznete odpovědi na řadu otázek z oboru filmu.

VÍTE, ŽE...

... v Čechách se po prvé filmovalo již r. 1898, kdy arch. J. Křiženecký natočil s Jos. Svábem-Malostranským film „Scéna u mlýnice“, „Výstavní párkář a lepič plakátů“, „Smích a pláč“ a „Žofinská plovárna“, jež měřily dohromady asi 80 m a běžely na výstavě inženýrů a architektů r. 1898?

Filmová knihovna byla založena čtyřicet pět let poté – v roce 1943 – a zakladatelům knihovny se podařilo zpětně získat a doplnit fondy o tituly z oboru filmu od zrodu kinematografie.

Velký význam pro tvorbu sbírek knihovny od samých počátků mělo to, že působila uprostřed dění českého filmového průmyslu a po boku filmového archivu, a byla přirozenou součástí filmové komunity, která ji „zaso-bovala“ novými přírůstky. Hlavní roli v budování fondu však stále hrál aktivní přístup knihovníků v doplňování, cílené oslovení tvůrců a producentů, organizátorů festivalů a ověřování úplnosti sbírek podle roční filmové, knižní a tiskové produkce. Akvizice filmových scénářů byla v roce 2012 posílena nabídkovou povinností, kterou se podařilo prosadit v novém zákoně o audiovizí¹. To vše ovlivnilo obsah a skladbu sbírek, které si zde představíme.

Knihovna je v tuto chvíli schopna poskytnout ke studiu prameny k více než 26 500 filmům, z toho k 1700 filmovým snímkům vyrobeným v období České republiky po roce 1992, 6600 titulům z éry Československa a tisícům zahraničních snímků uvedených v české filmové distribuci. Knihovní fondy překročily již hranici 123 000 knihovních jednotek, sbírka výstřižků obsahuje statisíce novinových článků z českého a zahraničního tisku. Retrospektivní zpracování knihovního fondu s dokumentem v ruce stále pokračuje a počty titulů filmů a pramenů se navyšují každý den. Zpřístupněny jsou anotované bibliografické záznamy s podrobným věcným popisem ke třem čtvrtinám obsahu knihovního fondu a sbírek a dále analytické záznamy článkové bibliografie z oboru filmu. To vše má veřejnost k dispozici v on-line katalogu na arl.nfa.cz.

Sbírka periodik je pokladem jako celek, obsahuje české a zahraniční tituly z oblasti filmu z průběhu celého dvacátého století do dnešních dnů a patří z tohoto pohledu k nejúplnějším časopiseckým kolekcím v naší zemi. V on-line katalogu KNFA je v současnosti podchyceno přes 1050 titulů seriálů a 1800 svazků ročenek. Je tedy těžké vybírat jednotlivosti. Z česky psaných jsou unikátní filmové časopisy **Český kinematograf: časopis věnovaný kinematografu a příbuzným odvětvím** (1911–1912), **Kinografia** (1920–1921), **Pathé-revue** (1932–1934), **Pás: týdeník dobrého filmu** (1935), **Kinematograf** (1920), **Měsíční zpravodaj Universal Filmu**

(1927). Vzácné jsou německy psané tituly periodik, novin a tiskových korespondencí vydávané na našem území v období první republiky a protektorátu Čechy a Morava. Jsou to např. **Prager Film-Kurier** (1927), **Neue Film-Revue** (1935), **Man dreht in der Tschechoslowakei** (1937–1938), **Presse-Dienst der Böhmischo-mährischen Filmzentrale** (1941–1942). Všechny výše uvedené tituly se jinde v knihovnách podle dostupných informací nenacházejí². Nejvýznamnější francouzské, americké, německé, italské, ruské, polské, maďarské a britské filmové časopisy knihovna odebrala po celá desetiletí, jejich prostřednictvím máme dobové informace o filmu v celém světě (např. **Sight and Sound** od roku 1943, **American Cinematographer** od roku 1935, **Iskuststvo kino** od roku 1947, **La Cinématographie française** 1921–1966). Neméně zajímavá jsou periodika z třetího světa a orientálních zemí (např. Japonska, Kuby, Indie, Mexika).

Za zmínku stojí periodika vydávaná v průběhu českých filmových přehlídek tzv. festivalové deníky, dokumentující veškeré dění těchto akcí. Hodnotné jsou české filmové tituly periodik z třicátých let minulého století **Ekran** (1934), **Telehor** (1936), **Studio** (1928–1932), které máme uchovány v úplnosti. Nelze opomenout nejdále vycházející český filmový časopis **Filmový přehled** dokumentující českou filmovou distribuci od roku 1950 do současnosti a čtvrtletník pro teorii, estetiku a dějiny filmu **Iluminaci**, jejichž vydavatelem je Národní filmový archiv, a dále světově respektovaný titul **Film a doba** či **Cinepur**, časopis nové generace filmové kritiky. Nezastupitelnou roli mají zpravodaje a věstníky³ mapující dění filmových spolků, organizací, výrobních společností, profesních svazů. Pro badatele totality budou zajímavá interní cyklostylovaná periodika šířená v rezortu Československého filmu v režimu „důvěrné“ či „jen pro studijní potřebu adresáta“⁴. Většinu českých filmových titulů minulého století se nám podařilo převést do digitální podoby, archivovat na mikrofilmu a zpřístupnit v Digitální knihovně NFA (117 titulů periodik, 23 500 čísel).

Prager Film-Kurier 1927

Český kinematograf 1911

- 1 Dne 1. ledna 2013 nabyl účinnosti zákon č. 496/2012 Sb., o audiovizuálních dílech a podpoře kinematografie a o změně některých zákonů (zákon o audiovizí), který představuje novou právní úpravu v oblasti audiovizí.
- 2 Souborný katalog ČR – seriály
- 3 Např. **Zpravodaj Zemského svazu kinematografů v Čechách** (1922–1930)
- 4 Např. **Film v přehledu zahraničního tisku** (1954–1956), **Československá kinematografie ve světle zahraničního tisku** (1959–1973) **Československá kinematografie v zahraničním tisku** (1974–1976), **Filmový monitor** (1977–1981) či **Filmové aktuality** (1982–1988).

Na základě tří let v terénu jsem si uvědomila řadu věcí:

1 Vzhled a vybavení – v dnešní moderní době již nemáme šanci získat a udržet čtenáře a uživatele v nepříjemně vyhlížejících budovách, zaprášených místnostech a bez možnosti tu chvíli (či déle) spočinout na pohodlném a účelném nábytku. Musíme být konkurencí pro obchodní centra, musíme nabízet nejen výměnu knih, ale i pastvu pro oko a vůkol sálající teplo.

2 Knihovní fond musí vypadat jako v knihovně, ne jako v antikvariátu. Knihy by i v nejmenších knihovnách měly dodržovat klasické stavění, abecední řazení podle písmenka (alespoň jednoho, nejlépe třech) viditelného na knize. V dnešní době výpočetní techniky nemusí být knihy označeny rukou, strojem nebo tiskátkem z dětské tiskárničky. Štítky, třeba i barevné, z kvalitní tiskárny nejsou přepychem.

3 Staré knihy patří do Národní knihovny! Pořád se setkáváme s tím, že knihovny zbytečně skladují knihy, které již opravdu nikdo nechce. Nejedná se jen o často zmiňované Jirásky, ale především o beletrii sedmdesátých a osmdesátých let minulého století, tragické je to zejména mezi dětskými knížkami. Čím dříve se jich knihovna zbaví a nahradí je pěkně vypadajícími a aktuálními tituly, tím lépe. S představou, že vyhodit knihu je zločin, se setkáváme mezi knihovníky často. Změna v myšlení bolí, ale vlastní vítězství přináší neuvěřitelnou radost, která se ještě znásobí, když to ocení i čtenáři.

4 Dobré vztahy se starosty, zastupitelstvem i dalšími složkami **v obci**. Bez vzájemné spolupráce se jen přežívá, neroste. Protože dnes po různých daňových úpravách peníze v obcích jsou, záleží jen na tom, kdo je dostane. A knihovna, která je moderní a progresivní, která spolupracuje s ostatními složkami a svojí vzdělávací prací jak s dětmi, tak s dospělými, jim pomáhá, si je určitě zaslouží.

5 Metodik, metodik, metodik – ano, od něj se to vše odvíjí, jak s knihovnou pracuje, jak často s ním knihovníci komunikují, jak jim předává informace z celostátních setkání, jak motivuje knihovníky, a zda o sobě se starostou vědí. Tam, kde spolupráce neskřípe, je to okamžitě vidět. Proto je třeba, aby kromě technických věcí (jako jsou cirkulační soubory a pomoc s výpočetní technikou) byl v rámci regionálních funkcí čas také na pravidelnou metodickou návštěvu. Propracované cyklické vzdělávání metodiků spojené s předáváním praktických zkušeností z práce s obecními knihovnami a sdílení společných knihovnických zásad by měly zaštitit obě profesní organizace – SKIP i SDRUK.

6 Každé ocenění potěší. Nemusíme čekat jen na vítěze celostátní, ministerstvem oceněné soutěže. Vyhlášíme vítězné knihovny nebo aktivní knihovníky v krajích či v rámci jednotlivých regionálních organizací SKIP. Práce v malé knihovně není o penězích, ale o uznání.

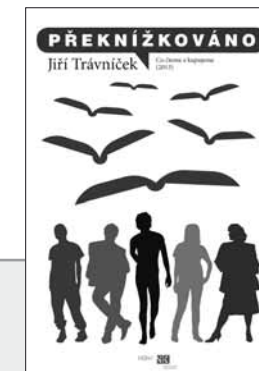
KRITÉRIA HODNOCENÍ:

- osobnost knihovníka, spolupráce se samosprávou, SKIP;
- umístění a vzhled knihovny, vybavení;
- postavení v obci, spolupráce se spolkem, ZŠ, MŠ;
- spolupráce v systému knihoven, region;
- práce s veřejností, zejména s mládeží, PR;
- kvalita fondu, způsob doplňování, výměnné soubory;
- automatizace knihovny, internet, webové stránky, on-line katalog, SKAT;
- úroveň služeb, tisk, MVS, handicapovaní čtenáři;
- rozsah a rozvržení výpůjční doby (ICT, OÚ), návštěvnost;
- počet čtenářů podle místních podmínek;
- výpůjčky, jejich kvalita;
- získávání finančních prostředků, granty.

Bude se mi stýskat, první zářijový týden budu jako na trní. Přejí nové komisi samé kvalitní kandidáty a šťastnou ruku při výběru té nejlepší.

Potřetí na cestě do hlubin čtenářovy duše

Jiří Trávniček: *Překnížkováno. Co čteme a kupujeme* (2013). Host – Národní knihovna ČR: Brno, 2014. 1. vyd. 192 s.

Ke stěžejním oblastem odborného zájmu literárního teoretika, historika, kritika, editora a vysokoškolského pedagoga Jiřího Trávnička (* 1960) patří samotné čtení a čtenářská kultura. V posledních letech vydal na toto téma již dvě publikace založené na rozsáhlých výzkumech – *Čteme? Obyvatelé České republiky a jejich vztah ke knize* (2007) (vyd. 2008) a *Čtenáři a internet. Obyvatelé České republiky a jejich vztah ke čtení* (2010) (vyd. 2011) – a k tomu titul *Knihy a jejich lidé*, přinášející celkem třiatřicet „čtenářských životopisů“ konkrétních lidí z oboru (spisovatelů, nakladatelů, překladatelů, editorů, knihkupců, propagátorů knihy a čtení, literárních kritiků a vědců, knihovníků). Třetí Trávničkova kniha pojednávající o čtenářích a čtení vyšla loni pod názvem *Překnížkováno. Co čteme a kupujeme* (2013) a přinesla opět s tříletým odstupem (2007, 2010, 2013) aktuální statistická data týkající se čtenářských návyků obyvatel České republiky starších patnácti let.

Každý výzkum byl vždy zčásti věnován jiné vybrané oblasti čtenářské kultury – po veřejných knihovnách a beletrii přišel nyní na řadu knižní trh (jak ho využíváme a jak se na něm orientujeme), tj. téma, jemuž se Trávniček spolu se Zdeňkem Šimečkem věnoval obsírněji a hlouběji v nedávno vydané publikaci *Knihy kupovati... Dějiny knižního trhu v českých zemích*, jejíž recenzi jsme přinesli v lednovém čísle *Čtenáře*. Vedle celkového přehledu současného českého knižního trhu je zde dotyčná problematika nahlížena též optikou znalců i obyčejných uživatelů a autor k ní přistupuje ze čtyř hledisek – z hlediska posunu (1985–2013), struktury, meziná-

rodní situace a z hlediska historického. Dochází přitom ke stejným závěrům jako ve zmíněném titulu *Knihy kupovati...* – nestabilita se podle něho na českém knižním trhu stala jevem stabilním, údajné provizorium se ustálilo v normu a sociálnímu životu knih jako by dnes chyběl nějaký vyšší důvod.

Po titulu, jakým je *Překnížkováno*, sice mnoho běžných čtenářů zřejmě nesáhne, avšak těm, kteří se fenoménem čtení, čtenářství, knihy či knižního trhu zabývají hlouběji – ať už z osobního zájmu nebo profesně –, nabídne trojice Trávničkových publikací množství věrohodných, přehledně strukturovaných a často i nemálo zajímavých informací.

Vítaným zpestřením sice srozumitelného a přehledného, přesto však poněkud suchopárného výčtu autorových předpokladů, získaných dat a z nich vyvozených závěrů je bezesporu anketa, která přináší odpovědi přímých aktérů tuzemského knižního trhu na dvě otázky týkající se jeho současného stavu a možného dalšího vývoje. Podobné čtenářské osvěžení pak nabízí i část obsahující spontánní výpovědi jednotlivých respondentů, kteří v závěru výzkumu dostali prostor vyjádřit se k čemukoliv, co souvisí s tématem čtení, knih a knižního trhu. Narazíme tu například na přání, aby knihovnice byly na čtenáře

příjemnější či aby veřejné knihovny měly ve své nabídce i nejnovější tituly, ovšem nejpálčivějším nedostatkem se podle většího množství odpovědí ukazuje být příliš vysoká cena knih.

V případě třetí publikace od stejného autora, pojednávající navíc o téže problematice, nijak nepřekvapí komentáře k předchozím dvěma svazkům, stejně jako specifická terminologie (internet, internetominuty aj.) a obhajoba dlouhodobě užívané metody („Statistický přístup ke čtenářům a čtení má svá omezení i rizika, nicméně v mnoha ohledech ho něčím jiným zastoupit nelze“). Přestože autor nezastírá, že český knižní trh neprošel za dotyčné tři roky zásadní proměnou, přináší jeho kniha i leccos nového a překvapivého. Alarmující je kupříkladu výrazný pokles v návštěvnosti veřejných knihoven, které v roce 2013 navštívila jen necelá třetina čtenářů (tj. obyvatel ČR starších patnácti let, kteří za rok

přečetli alespoň jednu knihu). Vůbec poprvé také autor věnuje pozornost sociálním sítím coby novému médiu. Za základní poznatek výzkumu z roku 2013 pak autor označuje svou tezi, která dala název jeho knize a podle níž příliš velký počet vydávaných titulů zásadně ztěžuje čtenářovu orientaci na knižním trhu.

Po titulu, jakým je *Překnížkováno*, sice mnoho běžných čtenářů zřejmě nesáhne, avšak těm, kteří se fenoménem čtení, čtenářství, knihy či knižního trhu zabývají hlouběji – ať už z osobního zájmu nebo profesně –, nabídne trojice Trávníčkových publikací množství věrohodných, přehledně strukturovaných a často i nemálo zajímavých informací. Takoví pak jistě neodolají ani autorem ohlášenému pokračování, které by mělo vyjít nikoliv za tři roky, ale tentokrát až za pět let.

Vyhlášení soutěže Nadace knihoven

Nadace knihoven, Kladno, Gen. Klapálka 1641, vypisuje soutěž na podporu studijních cest do zahraničních knihoven v roce 2015.

1. PODMÍNKY PRO PŘIHLÁŠENÍ DO SOUTĚŽE

1.1 Účastníci soutěže

Spolky, ústavy, obecně prospěšné společnosti, nadace, sdružení právnických osob, příspěvkové a rozpočtové organizace působící na území ČR.

1.2 Údaje v žádosti

Účastník se přihlásí do soutěže písemnou žádostí, která bude obsahovat:

- název a adresu (včetně e-mailu) účastníka,
- údaje o zájemci, pro něhož je studijní cesta připravována, tj. profesní životopis včetně dosaženého vzdělání a funkce v současném zaměstnání, údaje o jazykových znalostech, popř. výčet již absolvovaných stáží, seznam publikovaných prací a proslovených přednášek,
- náplň studijní cesty, místo a termín konání cesty, očekávaný přínos pro účastníka soutěže,
- předpokládané náklady cesty.

1.3 Uzávěrka přihlášek

Žádost se odevzdává osobně nebo zasílá poštou na níže uvedenou adresu **do 11. 5. 2015**. Rozhodující je datum na razítku podací pošty.

1.4 Zásilací adresa

Zásilací adresa pro přihlášky je **Středočeská vědecká knihovna v Kladně, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno, obálku označte slovem Nadace.**

2. VYHODNOCENÍ SOUTĚŽE

2.1 Posouzení přihlášek do soutěže

Žádosti účastníků soutěže posoudí správní rada Nadace knihoven do 1. června 2015 podle následujících kritérií:

- přínos studijní cesty pro instituci, ve které zájemce o studijní cestu pracuje,
- jazykové a odborné znalosti uchazeče,
- kvalita zpracované žádosti.

2.2 Výše příspěvku

Finanční příspěvek, který bude Nadací knihoven **hrazen výnosem z vkladu Nadačního investičního fondu**, činí **maximálně 50 % nákladů** na studijní cestu.

Podle počtu přihlášených Nadace zváží vyhlášení dalšího kola soutěže.

Digitalizace a ukládání ve Zlínském kraji

Projekt Digitalizace a ukládání ve Zlínském kraji vycházel ze stejných evropských fondů a pravidel jako v jiných krajích, v tomto článku se však kromě jeho specifických rysů pokusíme zamyslet i nad některými obecnými problémy digitalizace.

Počátky projektové přípravy sahají do roku 2007, kdy se začal připravovat typový projekt a vyvíjela se jeho podoba v komunikaci napříč kraji. Práce na realizaci samotného projektu *Rozvoj e-Governmentu ve Zlínském kraji* a jeho dílčí části *Digitalizace a ukládání* pak započaly první schůzkou projektového týmu v listopadu 2010. Na začátku roku 2011 byla ustavena pracovní skupina, tzv. Centrum pro digitalizaci (CPD), ze zástupců paměťových institucí zřizovaných Zlínským krajem, které se projektu účastnily. Byly to Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně, Krajská galerie výtvarného umění ve Zlíně, Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně, Muzeum regionu Valašsko ve Vsetíně, Slovákcké muzeum v Uherském Hradišti, Muzeum Kroměřížska a Hvězdárna Valašské Meziříčí. U zúčastněných muzeí a galerií bylo důležité, aby se do práce zapojili jak kurátoři sbírek, tak knihovníci jejich knihoven. V průběhu prvního pololetí CPD pracovala intenzivně zejména na dvou důležitých úkolech, kterými byla jednak příprava zadávací dokumentace pro výběrové řízení na dodavatele digitalizace, jednak výběr dokumentů navržených k digitalizaci. Na počátku druhého pololetí roku 2011 proběhlo výběrové řízení a na konci roku byla podepsána smlouva s dodavatelem (fa EXON). V následujících dvou letech probíhala samotná realizace projektu, který byl ukončen s koncem roku 2013.

Projekt realizovaný ve Zlínském kraji po zralé úvaze zvolil **zakázkovou digitalizaci formou služby** a k vybudování krajské digitalizační jednotky nepřistoupil. Dalšími cíli projektu bylo vybudování krajské digitální spisovny, krajského digitálního úložiště a krajského digitálního repozitáře.

Co do typologie dokumentů, šlo v našem projektu o monografie, periodika, staré tisky, listiny a jiné dokumenty, kartografické materiály, plány a plakáty, fotografické negativy (na filmu i skle) a filmy. U monografií a periodik byla situace z hlediska zadání poměrně jednoduchá, bylo požadováno zpracování podle metodiky NDK. Z hlediska dodavatele to bylo obtížnější, protože se v té době teprve finalizovaly práce na definici a vydání pravidel pro tento metadatový popis. U muzejních materiálů nebyla volba formátů a kvality tak snadná a citelně zde chyběla nějaká národní, všeobecně uznaná metodika, která by byla spolehlivým doporučujícím materiálem.

Ještě komplikovanější to bylo v otázce metadatového popisu neknihovnických materiálů. Zatímco u knihovnických dokumentů byl v dohledné době k dispozici národní standard a bibliografické záznamy, u muzejních dokumentů nebylo k dispozici ani jedno z toho. Mezinárodní standardy a koncepce popisu sice existují, ale jejich aplikace do lokálního prostředí je mizivá. Příčinou jsou různé přístupy různých sbírkových institucí, nízká míra uvědomění si potřeby standardizace a komunikovatelnosti napříč sbírkami (tu kromě jiného přináší právě digitalizace) a v neposlední řadě také úroveň a koncepce evidenčních a dokumentačních systémů a praxe jejich používání v muzeích. Tato problematika se poměrně obtížně řešila až za běhu projektu a vyžádala si jednak vznik (alespoň „krajské“) metodiky pro popis sbírkových dokumentů určených k digitalizaci, jednak aktivní zapojení dodavatele muzejního evidenčního systému, který byl naštěstí pro zúčastněné instituce stejný (fa Bach Systems).

Pokud jde o metadata knihovnických dokumentů, ani zde nebyla situace napříč všemi institu-

cemi jednotná a jednoduchá, ale řešení bylo snazší. Jednak existují dodržované standardy, jednak existuje Česká národní bibliografie (ČNB) a Souborný katalog ČR (SKC). Za předpoklad pro popisná metadata byly v případě krajské knihovny použity vlastní katalogizační záznamy dostatečné úrovně a s možností exportu do formátu MARCXML. V případě knihoven ostatních zúčastněných institucí se popis co do úrovně často lišil a nebylo možné záznamy exportovat do požadovaného tvaru. Vzhledem k nepřehlednému množství záznamů se s výhodou využilo toho, že muzejní knihovny do SKC zanesly údaj o záměru digitalizace a bylo pak díky vstřícnému přístupu NK možné je snadno vybrat a exportovat odtamtud. Mnohem složitější je problematika starých tisků, kde většinou převažuje popis muzejní nad knihovnickým a hotové záznamy buď nikde neexistují, nebo je identifikace děl a vydání tak náročná, že je obtížné zvolit ten správný.

Jak již bylo zmíněno, druhým podstatným úkolem CPD byl **výběr dokumentů k digitalizaci**. Tato část práce by mohla být tématem samotného příspěvku. Většina neknihovnických paměťových institucí zatím nemá vnitřní strategii digitalizace a není tedy operativně schopna vybrat sbírky, které mají prioritu. Navíc sbírky uvnitř jedné instituce nemívají jednoho společného správce, takže dochází i k vnitřní konkurenci. Někdy se, bohužel, objevuje i negativní přístup k digitalizaci a podcenění jejího smyslu a důležitosti. Když se všechny tyto faktory zkombinují s výše popsány problémy souvisejícími s nedostatečnou úrovní evidenčního a identifikačního popisu, může to vést k odsunutí digitalizace některých sbírek na nižší příčku v pořadí. V případě knihoven pak bylo nutné dbát na deduplikaci návrhů, ke které vzhledem k regionálnímu zaměření institucí mohlo dojít a občas docházelo.

Značným problémem při výběru knihovnických dokumentů a pro další průběh projektu je nemožnost přesného stanovení objemu – počtu stran jednotlivých dokumentů a jejich formátu. U monografií je situace o něco jednodušší – formát je jen jeden a počet stran se snáze zjistí buď z dokumentu, nebo – po úpravě – ze záznamu (vlastního nebo z jiného nalezeného).

Ze sbírky skleněných negativů Antonína Václavíka
– Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně

Zde se plně projevuje zastaralost a nedostatečnost bibliografického formátu MARC, resp. katalogizačních pravidel – jak pro rozměry, tak pro rozsah dokumentu sice existují pole, ale pravidla zápisu v přirozené nestrukturované podobě včetně interpunkce a různých zkratk znemožňují snadno automatizovat práci s těmito údaji. Řádově složitější je situace u periodik – rozsah, periodicitu i formát se často měnil v průběhu vydávání, a tak u nich většinou nezbývá než provést částečný průzkum *de visu* a z takto získaných informací provést kvalifikovaný odhad, který je více či méně nepřesný. Na náročnou etapu výběru těsně navazuje, resp. prolíná se s ní kompletace chybějících úseků periodik z jiných fondů a případná náhrada defektních exemplářů.

Ze všech zmíněných důvodů byla práce na výběru dokumentů v podstatě průběžná po celou dobu projektu. V přípravné fázi byl vypracován souhrnný přehled pro všechny zúčastněné, se kterým se dále pracovalo a který v této etapě prošel čtrnácti vývojovými verzemi. Aby bylo možné měnit rozsah výběru pružně, rozdělily si jednotlivé instituce své návrhy do pěti

stupňů priorit. Vzhledem k upřesňování skutečného rozsahu periodik a objemu některých muzejních sbírek bylo třeba přidávat a ubírat, navíc se zohledněním formátů. Díky tomu bylo opravdový realizovaný rozsah digitalizace možné přesně stanovit až po jejím dokončení a zpětně tuto skutečnost promítnout do záznamů.

S výběrem dokumentů je spojen ještě jeden problém způsobený samotným principem realizace podobných projektů: je znám finanční objem, který je pro projekt k dispozici, a odhad cen zjištěných na trhu. Do zadání musí být uvedeny konkrétní objemy dokumentů jednotlivých typů a formátů (je to návrh smlouvy k uzavření s dodavatelem). Vysoce soutěžené ceny jsou často podstatně nižší než předpoklad, takže by při zachování objemu financí bylo možné zpracovat více, ale zadání zpětně změnit nelze. Ušetří se tak finanční prostředky, ale z administrativních důvodů (pravidla dotačních programů) je často nelze snadno následně použít pro pokračování v práci.

Fáze výběru a přípravy knihovnických dokumentů, resp. jejich metadat musí zahrnovat i **problematiku zjišťování, získávání a přidělování identifikátorů**. V ideálním případě identifikátor (číslo České národní bibliografie, ISSN či ISSN) existuje a je v bibliografickém záznamu v lokálním katalogu. V horším případě existuje, ale není v lokálním záznamu, takže je třeba jej najít (primárně v ČNB či SKC) a do záznamů doplnit. V nejhorším případě žádný identifikátor neexistuje a je třeba jej získat, tedy nechat jej přidělit a zpětně do záznamů doplnit. Přidělování ISSN pokračujícím zdrojům v Českém národním středisku ISSN při Národní technické knihovně sice funguje velmi operativně, ale nemá přímou vazbu na ČNB a SKC. Je doporučeno, aby se v případě titulů se složitější bibliografickou historií konzultovalo přidělování ISSN *předem* s oddělením periodik NK a žadatel (nikoli agentura samotná) by tam také *zpětně* měl přidělená čísla nahlásit (a ideálně zažádat také o přidělení ČČNB, pokud chybí).

To vše jsou kroky, které by bylo vhodné co nejvíce automatizovat a zmíněné agendy těsně

Z pamětní knihy zlínského Sokola (s podpisem TGM z 24. 6. 1928) – Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně

Baťa ein Schuster erobert die Welt / Eugen Erdély (1932) – Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně

propojit, včetně zajištění zpětného převzetí identifikátoru do katalogizačních záznamů. Počet titulů periodik našťastí nebývá v digitalizačních projektech tak velký, naproti tomu u monografií (kde se ISSN zpětně nepřidělují) může být množství žádostí o přidělení ČČNB řádově větší. I zde chybí větší míra automatizace a propojení, přiděluje se dávkově a v delším časovém horizontu. Ani jedna ze zmíněných agend nemá také přímou vazbu na RD, takže informace z něj se automaticky nepromítají do informací o digitalizačních záměrech v SKC a naopak.

Svébytné postavení má identifikátor URN: NBN. V době projektu byl jeho resolver v NK čerstvě zprovozněn a zapojení získávání těchto identifikátorů do projektového workflow se díky vstřícnosti dodavatele podařilo automatizovat a implementovat přímo do procesu digitalizace.

Po výše popsáných přípravných fázích samozřejmě následuje **samotná digitalizace a tvorba metadat** u dodavatele a dodání výstupů zadavateli. Zde musí proběhnout kontrola, odsouhlasení a na jejím základě případné reklamace. V tomto bodě byla situace ve zlínském projektu obzvlášť komplikovaná, protože v době začátku jeho realizace neexistoval funkční validátor metadat podle standardů NDK, který by bylo možné využít. Ve vývojové fázi se tehdy nacházel produkt třetí strany, který by po dokončení bylo možné použít formou placené služby, jež však nebyla zahrnuta do nákladů

projektu. Nakonec byl použit validátor jednoho z dodavatelů NDK, který byl knihovnám poskytnut zdarma a svůj účel splnil. Členové CPD pak měli za úkol provádět faktickou obsahovou kontrolu výstupů (v případě menších sbírek v úplnosti, v případě větších námatkově).

Jak vyplývá již ze samotného názvu dotačního programu, projekty popisované druhu zahrnovaly pouze fázi digitalizace a ukládání, nikoli **zpřístupnění výsledků**. To je, zejména pro neknihovní typy dokumentů, významný problém. Dokumenty, které jsou popsány podle standardů NDK, lze zpřístupnit v systému Kramerius (v případě krajské knihovny na adrese dlib.kfbz.cz), který je jako software s otevřeným zdrojem k dispozici zdarma, jeho instalace a zprovoznění však není triviální. Tento systém pak neřeší zpřístupnění všech vzniklých dat a řízení přístupu k nim. IT infrastruktura mnoha paměťových institucí nedisponuje softwarovými a hardwarovými prostředky ani potřebnou konektivitou pro zpřístupnění svých dat. Mohlo by se tedy stát (a asi i stává), že dokumenty vzniklé digitalizací zůstávají dostupné jen interně v rámci instituce a i tak ještě komplikovaně.

S ohledem na tyto skutečnosti se Zlínský kraj rozhodl řešit otázku zpřístupnění formou navazujícího projektu, pro který byla vyjednána podpora z prostředků vzniklých úsporami na

samotné digitalizaci. Pro tento účel vypracoval také typový projekt pro použití v dalších krajích. Portál pro zpřístupnění digitálního obsahu, jehož inspirací je například projekt Finna.fi, má za úkol ve své back-end části umožnit správcům obsahu export zvolených dokumentů z krajského repozitáře, obohacení a úpravu jejich popisu, doplnění informací o přístupnosti dokumentu a uložení do zpřístupňovací databáze. Front-end portálu má pak umožnit uživatelům vyhledávání v dokumentech, jejich výběr a samotné prohlížení, stažení (pokud je povoleno), sklizení via OAI-PMH apod.

Co se týče obsahu zpřístupňovaného portálem, v případě knihovních dokumentů bude jeho nabídka jednoznačně určena legislativou (autorský zákon) a bude se zaměřovat na autorsky volné dokumenty. U muzejních a dalších sbírek pak bude záležet zejména na posouzení kurátorů. Technologické řešení bude založeno na komponentách s otevřeným zdrojem (VuFind, Fedora, IIIF image server) a jako takové by mělo být finálně volně dostupné všem dalším zájemcům z řad paměťových institucí. Nejde o vývoj nějakého „konkurenčního Krameria“, ale systému, který by měl být otevřenější co do spektra dokumentů, možností jejich popisu a přívětivým uživatelským rozhraním. Hotov by měl být v druhé půli roku 2015.

JAN KAŇKA kanka@kfbz.cz

Čtenářsko-fotografická soutěž zachytí pražská místa vhodná ke čtení

Městská knihovna v Praze vyhlásila soutěž s názvem *Čtu si...*, jejímž cílem je ukázat místa v Praze, která jsou zvláště vhodná ke čtení. Autoři pěti nejlépe hodnocených snímků získají tematické knižní dárky od nakladatelství Albatros Media a čtyři porotou vybrané fotografie vydá MKP jako pohlednice v několikatisícovém nákladu. Všechny došlé fotografie, které splní podmínky, budou součástí putovní výstavy po pobočkách v roce 2016. Soutěž běží do **30. září 2015**. Více informací lze nalézt na: <http://www.mlp.cz/cz/novinky/1098-ctu-si/>.

CO PRO VÁS PŘIPRAVUJEME...

➔ **TÉMA:** Projekt Národní digitální knihovna

➔ **Rozhovor** s nejpůjčovanějším českým autorem současnosti Vlastimilem Vondruškou

➔ **RECENZE:** Přece tady nebudeme sedět na sucho

(bilanční rozhovor Petra Placáka s nakladatelem Ladislavem Horáčkem)

a další příspěvky

Čtenářské kluby v knihovnách

V lednu 2015 skončilo financování projektu *Brána ke vzdělání: školní čtenářské kluby*, který vypsala a metodicky vedla obecně prospěšná společnost Nová škola. Snahou projektu bylo přivést do českého prostředí čtenářské kluby, aby formou volnočasového kroužku nabízely prostor pro scházení se dětí nad knihami. Projekt byl zaměřen na školy, a to nejen na žáky prvního stupně, ale také na jejich mladší sourozence a kamarády – s cílem podpořit tak děti při budování vlastních čtenářských návyků. Záměrem čtenářských klubů je vzbudit v dětech zájem o četbu, následně je naučit vybrat si knihu, samostatně si ji přečíst a dokázat sdílet zážitky z četby (například doporučit knihu kamarádům). V programu klubů se realizují dílny čtení, které děti motivují k půjčování knih domů a vzájemnému povídání si o nich. Další snahou a cílem je představit čas strávený nad knihou jako čas dobrodružství, zábavy a nenásilného poučení.

Celkem se projektu zúčastnilo třináct knihovnic a jeden knihovník z devíti různě velkých knihoven. Ti pak ve dvojici s pedagogem dané školy pracovali jako vedoucí čtenářských klubů. Knihovníci byli do projektu zařazeni proto, že mají přehled o dětské literatuře a ve svých knihovnách k ní mají ideální přístup. Kluby se v příslušné škole, zařazené do programu, konaly každý týden vždy hodinu a půl. Knihovníci zde připravovali lekce a přinášeli do klubu nové knihy. Dále se například podíleli na doplňování anotací dětských knih pro web čtenářských klubů.

Zeptala jsem se knihovnic, jaké zkušenosti využité pro svou práci z klubů získaly. Rozmanité... Paní Helena Holanová z Městské knihovny v Chlumci nad Cidlinou se k tomu vyjádřila slovy: „Klobouk dolů před učiteli, až nyní jsem si uvědomila, jak je jejich práce náročná.“ Jiní přiznávají, že si osvojili metodiku vedení lekcí, zdokonalili se v metodách kritického myšlení, využívají zkušenosti z klubů ve vlastní práci. Mnohé knihovnice v Liberci a Havířově využívají metodiku klubů při

lekci pořádaných ve vlastní knihovně, kde zjistily, že tyto lekce děti více baví (příprava na ně je však pro knihovnice náročnější). Eva Fundová se do přeloučské knihovny pokusila přenést několik lekcí, které vznikly během čtenářského klubu ve škole v Hlavečnicku, a tak zde během letních prázdnin vznikl úplně nový klub malých čtenářů. Zvýšila se návštěvnost lekcí a dobře se bavili jak přítomní rodiče, tak hlavně děti.

Odpověď Radky Vojáčkové z liberecké knihovny uvádím celou, protože shrnuje odpovědi většiny knihovnic: „Kluby mi daly pro práci knihovnice nový pohled na práci s knihou, na to, jak dětem přiblížit svět knih, příběhy v nich ukryté. Naučila jsem se nové metody a postupy, které mohu využívat při práci se školní třídou a které vedou k tomu hlavnímu, o co by mělo v knihovnách jít a na co se přesto v posledních letech trochu zapomíná – ke knize. Po lekcích pro školní třídy, které jsme už měli vyzkoušené ve čtenářských klubech, si vždy někdo ze třídy knihu půjčí a přečte doma. Některé děti se kvůli tomu přihlásily do knihovny. Projekt čtenářských klubů mě naučil pracovat s dětmi, které nejsou čtenářsky vyspělé, nemají chuť ke čtení, nic je k němu nevábí, neláká. Je to pro ně spíš namáhavá činnost, mnohdy otravná. Zlákat tyto děti ke knížce je často poměrně náročné a zdoluhavé, ale přesto to jde. Proto by knihovnice ve svých programech, které nabízejí školám, měly pracovat primárně s knihou – s příběhy, a různými metodami tak dovést děti k jejich přečtení. Měly by zapomenout na to, že budou suplovat práci učitelů a učit děti literární žánry nebo život spisovatelů. Já se o takové metody práce s dětmi všemi způsoby snažím.“

Samotným knihovníkům práce v klubech otevřela nové možnosti pro práci s dětskou knihou. Ukazuje se, že metodika klubů jim umožňuje lépe vybírat z rozsáhlé nabídky nakladatelství. V neposlední řadě kluby knihovníkům ukázaly, co děti od knih očekávají, a jakými dalšími způsoby lze knihy nabízet.

Slánský čtenářský klub

Další zajímavý poznatek vyplynul z činnosti klubů, kdy si někteří knihovníci jasně uvědomili, že rozdělení knih podle věku má svá úskalí. Děti stejného věku mohou mít různé čtenářské dovednosti a různou úroveň techniky čtení. Devítiletému chlapci s minimální čtenářskou zkušeností nelze nabízet knihy pro stejně staré děti, ale ani pohádky pro nejmenší. Proto by v knihovním fondu měly být zastoupeny knihy i pro takovéto čtenáře. Navíc se nejedná o nepřekonatelný problém, neboť vhodných, aktuálních a přitažlivých knih pro děti je na trhu dostatek.

Jednou z podstatných aktivit čtenářských klubů je naučit děti vzájemnému doporučování knih mezi sebou. Toto se stalo důležitou součástí práce jak učitelů, tak i knihovníků v klubu. A přestože knihovníci doporučují knihy denně, tak i zde se mnohému naučili. Například, že je důležité se s knihou sami nejdříve seznámit a teprve pak ji nabízet dětskému čtenáři, pro kterého se jim zdá být vhodná. Pokud chtějí doporučit knihu, musí být přesvědčeni, že ji dnešní děti budou číst, že je aktuální ve smyslu toho, co děti dnes znají a prožívají, že je záživná a v neposlední řadě přitažlivě ilustrovaná. Není potřeba stále dokola opрашovat zavedené tituly, ale nabídnout dětem příběhy, které jsou jim blízké, které ilustrují jejich vlastní prožitky a poznání. V praxi to znamená, že při omezených financích na nákup knih je třeba jak pečlivěji vybírat, tak také vyřazovat. Je pravda, že některé „očtené“ knihy jsou asi zajímavé, protože prošly rukama několika čtenářů, ale mezi nimi mohou být i knihy „očtené“ již před desetiletím a ty jsou zkrátka zastaralé.

Nyní před námi vyvstává otázka, zda by nebylo vhodné, tak jako na školách, zkusit založit čte-

nářské kluby i v knihovnách a případně za jakých podmínek.

Z praxe školních čtenářských klubů se ukazuje, že nejdůležitější je zajistit vhodný prostor. To je prostor vhodný pro setkávání. Prostor, kde si děti mohou pohodlně číst a kde bude místo na nástěnku doporučených knih a na vystavení dětských prací jako výstupů z lekcí. Dále je nutný dostatek vhodných dětských knih. Pro pracovníky klubu pak finanční ohodnocení a prostor k přípravě a výběru vhodných dětských knih. Pak je navíc nutná dobrá propagace klubů jak mezi dětmi, tak i mezi jejich rodiči. Zkušenosti ze školních čtenářských klubů ukazují, že nejlepší využití by mohly nabízet školní knihovny anebo veřejné knihovny s pobočkou ve škole.

Při osobním dotazování na tuto tematiku jsem se dozvěděla zajímavé odpovědi. Hned první reakce mě ale mile překvapila. Starosta obce poskytl peníze na zvýšení úvazku pro knihovnici, která povede jedenkrát týdně čtenářský klub jako volnočasovou aktivitu nejprve ve škole a posléze v obecní knihovně.

Jiné knihovnice s pořádáním klubů ve svých prostorách váhají. Mylně předpokládají, že kluby jsou určeny především pro nečtenáře, děti se specifickými poruchami učení a z nečtenářského prostředí. Ano, projekt byl primárně určen pro tyto děti, ale zkušenosti z něj lze využít při rozvíjení čtenářské gramotnosti u všech dětí. Stojí za zamýšlení, kolik dětí, které chodí do knihovny pouze pracovat nebo si hrát na počítači, nečte, a jsou tak pro kluby cílovou skupinou. Také víme, že děti ve věku 10–14 let přestávají číst a zkušenosti ukazují, že i pro ně je v klubové činnosti místo.

V současné době pořádá sdružení Nová škola kurzy akreditované ministerstvem školství Jak

založit čtenářský klub a Čtenářský klub jako vytváření společenství nad knihou. Těchto kurzů se kromě školských pracovníků účastní až 40 procent knihovníků. Obdobný zájem byl o práci čtenářských klubů na Burzách nápadů, také pořádaných Novou školou, v Praze a Olomouci. Projekt končí, ale většina školních čtenářských klubů bude pokračovat dále: a to na školách, kterým se tato činnost a aktivita osvědčila. Metodická podpora pro kluby je zpřístupněna na webových stránkách www.ctenarskekluby.cz. V knižní podobě vyšla pod názvem *S knihou po škole* a je k dostání na e-mailové adrese jana.horovska@novaskolaops.cz. Věřím, že knihovny a knihovníci nenechají tyto zkušenosti, které jim mohou pomoci vychovat si nové čtenáře, nevyužité.

Text a foto **NAĎA ROLLOVÁ**,
čtenářský klub Slaný

INSPIRACE Z KNIHOVEN

Za projektový tým **JARMILA BUREŠOVÁ**

Paměť Ostravy

Když je vaše město třetí největší v republice, tak se otevírají nezměrné možnosti pro činnost knihovny, vždyť ta naše – Knihovna města Ostravy – pokrývá celé město svou sítí 27 poboček a v centru města zajišťuje služby ústřední knihovna se specializovanými pracovišti. Současně se však ukazuje, že velké, kdysi průmyslové město se specifickou historií a různorodým obyvatelstvem má právě pro svou velikost a barevnost handicap anonymity, sociálního vyloučení a osamění. To, co platívá o komunitní činnosti na malých městech, se zde hůře naplňuje. To je pouze konstatování, ne stížnost. Nezoufáme, přijímáme výzvy a aktivně se podílíme na postupné proměně stavu ostravské společnosti.

Jedním z významných loňských projektů KMO se stala *Paměť Ostravy* – nezastíráme, že jsme se inspirovali mnoha jinými „pamětnickými“ projekty jak v rámci republiky, tak v rámci EU. Naše „Paměť“ byla koncipována formou přímé spolupráce pracovníků knihovny s Ostravany ve věku 55 a více, organizovanými ve čtyřech nově vytvořených knihovnických klubech preseniorů a seniorů. Pro aktivní zájem velké skupiny uživatelů KMO

z oblasti historicky cenné Jubilejní kolonie bylo přidáno páté kontaktní místo.

Po schválení dotace z rozpočtu Statutárního města Ostravy z oblasti kultury byla prvním krokem medializace, tedy vyhlášení a propagace projektu. PR oddělení knihovny vytvořilo jednotný vizuál a logo projektu. Začali jsme samozřejmě doma: v našich pobočkách a ve všech pracovištích knihovny. Pak také v neziskových organizacích, domovech pro seniory a zdravotnických zařízeních. Upoutávky byly umístěny v regionálním tisku, ve zpravodajích městských obvodů, v ostravském vysílání Českého rozhlasu, na webových stránkách zájmových skupin seniorů. Ostravané zareagovali a vytvořily se pracovní skupiny zájemců.

PAMĚŤ OSTRAVY

SETKÁVÁNÍ ÚČASTNÍKŮ

PROJEKT JE FINANČNĚ PODPŮŘEN DOTACÍ Z ROZPOČTU STATUTÁRNÍHO MĚSTA OSTRAVY Z OBLASTI KULTURY
KNIHOVNA!!!

Výsledkem by měla být určitá „databanka“, představující jedinečnou a přesto různorodou základnu vzpomínek. Chtěli jsme očima pamětníků zachytit nejen významné dny, ale především každodenní život na Ostravsku, což je nepochybně přitažlivé pro další generace, vnímající vytrácející se osobitost města.

Jedním z cílů při zachycování a následné prezentaci vzpomínek Ostravanů do *Paměti Ostravy* v podobě fotografií, literární tvorby, audio vzpomínek, tištěné i elektronické podoby prezentace bylo výrazným způsobem zlepšit PC gramotnost občanů města v kategorii 55+. Zvýšit tak i jejich sebevědomí a také možnosti dalšího zapojení do aktivit vyžadujících tyto dovednosti: „Ve svých sedmasedmdesáti se dvěma vysokými školami jsem byla počítačově negramotná. Myslela jsem, že se to už nikdy nenaučím, že už jsem na to stará. Všichni mi říkali: 'Prababíčko, věnuj se pravnoučatům'. Ale naučila jsem se toho hodně. Na počítači dnes píšu, dokážu přijímat elektronickou poštu a dál budu využívat, co jsem se v knihovně naučila,“ říká paní Mgr. Švidernochová, účastnice projektu.

Od května až do listopadu byly v jednotlivých pracovištích shromažďovány materiály, se kterými se dále pracovalo: nejčastější byla práce se skenerem a digitálním fotoaparátem. Podle zájmu a schopností účastníků probíhala školení PC dovedností. Ukázalo se, že pamětníci se chtějí scházet, sdělovat si osobní vzpomínky, vyměňovat zkušenosti, vzájemně se inspirovat, ale vytvořit si s pomocí knihovníka, knihovnice například svou vlastní prezentaci v powerpointu, o to příliš neusilovali. V listopadu proběhla společná schůzka všech účastníků s představením části jednotlivých výstupů. Následně došlo ke zpracování materiálů do jednotné podoby. Audionahrávky byly také přepsány do textové podoby. Vzniklo 16 výstavních panelů profesionálně zpracovaných naším PR oddělením. Texty byly vytisknuty nejen pro všechny účastníky projektu, ale také pro jednotlivé pobočky – aby byly k dispozici uživatelům KMO. Rovněž došlo k jejich předání Archivu města Ostravy, který projevil zájem o další spolupráci. Součástí výstupu je i CD s texty, fotografiemi, vyprávěním a shromážděnými písněmi.

Slavnostní zakončení projektu v prosinci 2014 ve společenském sále KMO se těšilo zájmu příspěvatelů, ale také jejich rodinných příslušníků a přátel. Fotografická část byla průběžně představena e-prezentací, pamětníci četli své vzpomínky na osvobození Ostravy, na významné osobnosti Ostravska, na obyčejný život v koloniích. Velmi potěšilo vystoupení mladých studentů ZUŠ E. Runda, kteří si kromě slezské hymny připravili také řadu ostravských písní. A když jako překvapení dostali zúčastnění do ruky text všem známé *V jednom dumku na Zarubku...*, překonali ostych a společně si zazpívali. Při následné vernisáži výstavy *Paměť Ostravy* zaznívala slova chvály a vyjádření chuti pokračovat dále.

Projektem vytvořené přátelské skupiny vzájemně se ovlivňujících vrstevníků se mohou dále setkávat v knihovně (a také mimo ni) i při jiných aktivitách. Zájemců o spolupráci na tvorbě *Paměti Ostravy* je stále dost, rozhodnutí pokračovat ve sbírání vzpomínek bylo jednoznačné a jednoduché. Můžeme tak průběžně ovlivňovat další životní etapu stárnoucích obyvatel a možná přispět ke snížení osamělosti jako jednoho z nejvýznamnějších negativních fenoménů městského života současnosti. A obohatit sebe o poznání toho, jaké to tu kdysi bylo...

PROJEKT V ČÍSLECH:

45 pracovních schůzek se zúčastnilo	360 účastníků
Setkání v rámci oslav 110. výročí pobočky Michálkovice	70
Setkání se seniorkami	40
Beseda Figurky Jubilejní kolonie pamětníka A. Blažka	40
Výstava fotografií Jubilejní kolonie tehdy a dnes	140
Výstava fotografií Hrabůvka tehdy a dnes	200
Komentovaná prohlídka Jubilejní kolonie	15
Pracovní setkání zástupců jednotlivých skupin	16
Slavnostní představení výsledků projektu	80
— vernisáž výstavy	
— představení výsledků projektu	
— čtení literárně zpracovaných vzpomínek apod.	
— za účasti představitelů KMO, městských orgánů a médií, samozřejmě především za účasti pamětníků a jejich rodinných příslušníků a přátel	
Beseda (Ne)zapomenutá Hrabůvka	74
Celkem 54 konkrétních, přímých akcí s účastí 1035 přímo zapojených účastníků.	

NOC S ANDERSENEM 2015

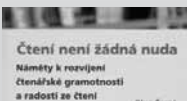
s knížkou Na hradě Bradě

27. března 2015

15. ročník mezinárodní akce k podpoře čtení dětí probíhá současně na mnoha místech Čech, Moravy, Slovenska, Polska, Slovinska, Ruska a Českých škol bez hranic.

Patronem 15. ročníku je celá rodinka Bradových z hradu Brada.

ČERNÁ, Olga. *Čtení není žádná nuda. Náměty k rozvíjení čtenářské gramotnosti a radosti ze čtení.* Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0720-7.

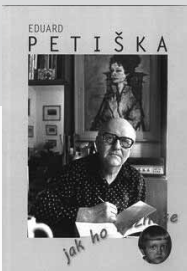
V knize *Čtení není žádná nuda* dává její autorka Olga Černá, knihovnice z jihočeské obce Nadějkov, naději všem knihovníkům, učitelům a rodičům, že se zájmem dětí o knihy to není nijak zlé. Jen je potřeba je probudit a pomoci mu se rozvinout. Pro knihovníky to znamená poměrně důslednou přípravu, a to třeba i jen na takovou obyčejnou věc, jakou je předčítání z knihy pro dětskou veřejnost, protože jak praví autorka: děti oceňují znalost dané knihy, která stojí za jejím pou-

tavým a posluchačsky zajímavým čtením. A zajímavý je také na knize hned samotný úvod, autorka totiž čerpá z práv čtenáře od francouzského spisovatele Daniela Pennaca, která akceptují mnohé – například právo knihu nedočíst, číst ji znova, číst nahlas, číst kdekoli apod. Autorka se s čtenářem dělí o své tipy na četbu podle ročního období, tematiky, věku čtenářů-posluchačů, o náměty na besedy s dětmi a na různé úkoly a testy týkající se přečtené knihy. Poslední jmenované lze nalézt v poměrně bohaté příloho-ové části knihy. Kdo nemá příliš času vymýšlet pro děti své vlastní a nové akce, může knihu pojmout jako kuchařku, kdo čas má, může si sice knihu přečíst, ale pak už jen nechat pracovat svoji fantazii, protože abychom děti něčím zaujali, musíme sami v sobě občas probudit „vnitřní“ dítě.

LEPILOVÁ, Květuše. *Cesty ke čtenářství. Vyprávějte si s námi.* Brno: Edika, 2014. 168 s. ISBN 978-80-266-0112-8.

Z poněkud odbornějšího hlediska se na čtenářství dětí dívá kniha *Cesty ke čtenářství*. Zabývá se dětskou imaginací, prostředím, ze kterého děti pocházejí, a schopnostmi, které vedou k možnosti zajímat se o knihy. Autorka ve své knize nabízí výběr četby vhodné od mateřské školy až po gymnázia a doporučuje některé metody k rozvoji zájmu o knihu. Řadu odpovědí na otázky, které si autorka stanovuje v průběhu knihy, a další její úvahy lze nalézt na přiloženém DVD. To je zároveň archivním dokumentem autorčiny praxe v oblasti učitelství a také prací jejích žáků.

KRAJÍČKOVÁ, Věra, ed. *Eduard Petiška, jak ho neznáte.* Brandýs nad Labem-Stará Boleslav: Knihovna Eduarda Petišky, 2014. 85 s. ISBN 978-80-260-7189-1.

Knihovna Eduarda Petišky vydala v roce 2014 ve spolupráci s městem Brandýs nad Labem-Stará Boleslav publikaci *Eduard Petiška, jak ho neznáte*. V tomto roce by se autor dožil devadesátilet, a tak byl při této příležitosti vydán sborník vzpomínek přátel, známých, příznivců i syna Martina na tohoto významného českého tvůrce. Se vztahem ke spisovateli, dramatikovi, překladateli, autorovi knih pro děti a mládež, čestnému občanu města Brandýs nad Labem-Stará Boleslav se svěřili

předseda obce spisovatelů Bc. Tomáš Magnusek, doc. RNDr. Jozef Mikloško, DrSc. – poslanec parlamentu Slovenské republiky, hraběnka Daisy Waldsteinová-Wartenbergová, literární kritik PhDr. Jiří Opelík, CSc., muzikolog RNDr. Jan Králík, CSc., či spisovatelé Karel Sýs a Lubomír Feldek a mnozí další. Osobními vzpomínkami na otce přispěl PhDr. Martin Petiška, který poskytl fotografie z rodinného archivu. Pod názvy *Jarní věty* a *Podzimní věty* lze ve sborníku nalézt dosud nepublikované úvahy a aforismy vybrané z autorových poznámek a zápisníků. Texty jsou kromě fotografií doplněny reprodukcemi děl Zdeňka Hajného, Karla Teissiga, Milana Chabery, Miroslava Huptycha, Milana Nováka, Jana Brabence a Jiřího Koláře, jež byla inspirována tvorbou Eduarda Petišky či setkáním s ním. Kniha je určena všem, kteří chtějí poznat Eduarda Petišku ne jako autora z čítanek, ale Eduarda Petišku jako otce, manžela, kamaráda, kolegu. Zároveň také čtenáři představí události a setkání, která jej ovlivňovala, usměrňovala a inspirovala. Publikace je neprodejná, lze ji získat zdarma u vydavatele.

Před 80 lety, 1. 4. 1935, se narodil český básník, dramatik a překladatel **Josef Topol**, autor her *Jejich den*, *Konec masopustu*, *Kočka na kolejích*, *Hodina lásky*, *Sbohem, Sokrate!*, *Hlasy ptáků* aj.; přeložil například několik her A. P. Čechova nebo Shakespearovu tragédii *Romeo a Julie*; soubor básnického díla vyšel v roce 1997; za normalizace patřil k zakázaným autorům; byl spoluzakladatelem *Divadla za branou* (1965–1972), kde působil jako dramaturg a režisér.

Před 290 lety, 2. 4. 1725, se narodil italský spisovatel, kněz, diplomat, špión, dobrodruh a známý svůdník **Giacomo Girolamo Casanova** († 1798), autor rozsáhlých, velmi otevřených pamětí *Příběh mého života* (dvanaáctidílné anglické vydání z roku 1997 má celkem 4568 stran!); od roku 1783 až do smrti působil jako knihovník hraběte Valdštejna na zámku v Duchcově.

Před 210 lety, 2. 4. 1805, se narodil dánský spisovatel **Hans Christian Andersen** († 1875), jeden z největších světových autorů pohádek, též autor pamětí *Pohádka mého života*.

Před 175 lety, 2. 4. 1840, se narodil francouzský spisovatel **Émile Zola** († 1902), naturalista, autor rozsáhlého volného románového cyklu *Rougon-Macquartové* (20 románů, mj. *Břícho Paříže*, *Zabiják, Nana*, *Germinal*, *Peníze* aj.), který má podtitul „přirodopisná a sociální studie jedné rodiny za druhého císařství“ a je obdobou Balzacovy *Lidské komedie* druhé poloviny 19. století; kromě toho napsal ještě další romány a kratší díla, z nichž nejznámější je *Tereza Raquinová*.

Před 100 lety, 4. 4. 1915, se narodil český novinář a spisovatel **Jan Drda** († 1970), autor *Městečka na dlani*, *Němobarikády* nebo komedie *Hrátky s čertem*, která byla zfilmována; je též autorem námětů a scénářů k filmům *Dařbuján* a *Pandrhola* nebo *Vyšší princip*.

Před 180 lety, 5. 4. 1835, se narodil **Vítězslav Hálek** († 1874), český básník, prozaik, dramatik, literární kritik a publicista, představitel májovců.

Před 180 lety, 8. 4. 1835, zemřel **Wilhelm von Humboldt** (* 1767), německý diplomat, filozof a jazykovědec, mladší bratr vědce Alexandra von Humboldta, přítel Goetha a Schillera; roku 1810 založil

Berlínskou univerzitu (od roku 1949 nese jméno obou bratrů).

Před 75 lety, 13. 4. 1940, se narodil francouzský spisovatel **Jean-Marie Gustave Le Clézio**, nositel Nobelovy ceny za literaturu (2008); česky vyšly romány *Poušť*, *Bludná hvězda* a další díla.

Před 85 lety, 14. 4. 1930, zemřel ruský básník, prozaik a dramatik **Vladimír Majakovskij** (* 1893).

Před 65 lety, 14. 4. 1950, se narodil maďarský prozaik **Péter Esterházy**; česky vyšly romány a novely *Malá maďarská pornografie*, *Hrabalova kniha*, *Pomocná slovesa srdce*, *Harmonia caelestis*, *Opravené vydání* a další.

Před 35 lety, 15. 4. 1980, zemřel **Jean-Paul Sartre** (* 1905), francouzský filozof, prozaik a dramatik, autor souboru povídek *Zed'*, románu *Nevolnost*, autobiografie *Slova*, filozofického spisu *Bytí a nicota* či dramatu *S vyloučením veřejnosti*; Nobelovu cenu za literaturu (1964) jako jediný z oceněných odmítl (pokud nepočítáme Borise Pasternaka, který k tomu byl donucen sovětskou komunistickou mocí).

Před 130 lety, 17. 4. 1885, se narodila dánská spisovatelka **Karen Blixenová** († 1962), známá též pod pseudonymem Isak Dinesen, autorka knih *Anekdoty osudu*, *Zimní pohádky*, *Sedm fantastických příběhů* a slavných *Vzpomínek na Afriku*, které se staly předlohou oscarového filmu z roku 1985.

Před 200 lety, 24. 4. 1815, se narodil anglický spisovatel **Anthony Trollope** († 1882), nejúspěšnější romanopisec viktoriánské éry, autor 47 románů, z nichž česky vyšly pouze dva: *Svědomy* a *Barchesterské věže*.

Před 110 lety, 24. 4. 1905, se narodil americký prozaik, básník a kritik **Robert Penn Warren** († 1989), nositel Pulitzerovy ceny za román *Všichni jsou zbrojnoši královi* (1946) a dvou Pulitzerových cen za poezii (1958 a 1979).

Před 35 lety, 24. 4. 1980, zemřel kubánský spisovatel **Alejo Carpentier** (* 1904), jeden z prvních „magických realistů“, autor románů *Království z tohoto světa*, *Ztracené kroky*, *Výbuch v katedrále*, *Náprava dle metody*, *Svěcení jara* a dalších.

Před 420 lety, 25. 4. 1595, zemřel italský renesanční básník **Torquato Tasso** (* 1544), autor rozsáhlého eposu *Osvobozený Jeruzalém*.

Rok 2014 a perspektivy anglických knihoven

Statistické údaje za rok 2014 ukazují, že veřejné knihovny v Anglii mají mnoho problémů.

Před osmi lety navštěvovalo knihovny 48 % dospělých, zatímco loni jejich počet klesl na 35 %. Zároveň klesl také počet výpůjček a počet zaměstnanců v knihovnách. Ve snaze snížit už tak každoročně omezený rozpočet některé knihovní sítě navíc zrušily malé pobočky (www.cilip.org.uk/cilip/news/latest-library-figures-are-wake-call).

Na začátku loňského roku si dvě ministerstva, Department of Culture a Department for Communities and Local Government, objednala výzkum a zprávu o současné situaci. Výzkum, který řídil William Sieghart, měl nastínit cíle veřejných knihoven v budoucnosti, ohodnotit, do jaké míry může současný model veřejných knihoven těchto cílů dosáhnout a jaký vztah mají veřejné knihovny ke knihovnám vedeným dobrovolníky, kterým se říká „community libraries“.

Závěrečná zpráva Sieghartova výzkumu vyšla v prosinci 2014 pod názvem *Independent Library Report for England* (www.gov.uk/government/publications/independent-library-report-for-england).

Ve zprávě Sieghart diskutuje problémy, se kterými se seznámil při návštěvách asi 50 veřejných knihoven: nedostatek financí, zkrácené otevírací hodiny a úbytek zaměstnanců. Jednotlivé místní knihovny pracují izolovaně a nejsou dostatečně napojeny na ostatní knihovny v zemi. Přístup k informačním technologiím v některých z nich vážně.

Podle W. Siegharta by měly moderní veřejné knihovny poskytovat nejenom knihy pro potěšení a přístup k počítačům, ale měly by také být místem, kde se setkávají senioři, malé i větší děti, jejich matky, studenti a dospělí, kteří se relaxují nebo si doplňují vzdělání. Knihovnická asociace CILIP uvítala jeho plán jako vhodný pro revitalizaci veřejných knihoven. Asociace schvaluje vytvoření navrhované sítě Digital Library Network, která by umístila moderní počítače a wi-fi ve všech knihovnách a financovala školení zaměstnanců v jejich používání. Souhlasí s názorem, že knihovny potřebují nové a kvalitní pracovní síly, z nichž některé jednou povedou budoucí rozvoj.

Asociace ale kritizuje, že zpráva nepojednává o standardech služeb knihoven. Poslední knihovní zákon z roku 1964 je zastaralý, protože v jeho době některé služby neexistovaly. Společnost ředitelů knihoven Society of Chief Librarians spolu s Arts Council a Reading Agency vypracovala návrh zvaný *The Universal Offers*, na jehož základě by se nové standardy mohly stanovit (www.goscl.com/universal-offers/about-universal-offers/).

Co se týče dobrovolných pracovníků v knihovnách, asociace souhlasí se Sieghartem, že zaměstnávání dobrovolníků má své nevýhody a že je žádoucí této otázce věnovat pozornost v profesní diskusi. Dobrovolníci sice přispívají ke službám knihovny, ale jejich role by měla být pouze doplňující.

Knihovny potřebují celonárodní inspiraci a vedení, nejenom aby překonaly izolaci, ale také proto, aby si společnost uvědomila jejich hodnotu. Sieghart vidí v knihovnách „zlatou nit, která se táhne našimi životy“. Společnost potřebuje moderní, bezpečný, pružný, svobodný prostor s oporou profesních zaměstnanců, ve kterém lidé všech věkových kategorií mohou zdarma najít přístup ke znalostem celého světa. Diskuse o jeho zprávě pokračuje (www.cilip.org.uk/cilip/news), důležité ale je, zda a jak rychle zpráva pomůže veřejným knihovnám v jejich svízelné situaci.

V Zanzibaru (autonomní stát tvořící spolu s Tanganikou jednotný stát Tanzanie) nedávno proběhl výzkum informační gramotnosti, kterého se zúčastnilo 200 respondentů ze tří místních univerzit.

Cílem výzkumu bylo prozkoumat současnou situaci a budoucnost programů informační gramotnosti ve vysokoškolském vzdělávání. Výsledky prokázaly, že existuje minimální míra informační gramotnosti a mizivé propojení mezi akademickými knihovnami a pracovníky univerzit. Zlepšení brání nedostatek kvalifikovaných odborníků, nedostatečné zázemí ve výuce a minimum spolupráce mezi knihovníky a členy akademické obce. Na základě těchto zjištění vypracovali výzkumní pracovníci doporučení, jak řešit tyto uvedené nedostatky: organizovat semináře informační gramotnosti a workshopy, vytvářet osvětové programy pro akademické pracovníky a motivovat k celoživotnímu vzdělávání v této oblasti. Ministerstvo školství se rozhodlo zřídit speciální Odbor informačních a komunikačních technologií ve vzdělávání, který se zabývá všemi aspekty týkajícími se ICT ve vztahu k základním školám až po univerzity. Zanzibarské knihovny si uvědomují, že výuka informační gramotnosti je nezbytná vzhledem k rostoucímu užívání internetu a elektronických zdrojů ve výuce. Podle výzkumu mají studenti velmi málo informací o využívání knihoven a hledání informací. Knihovny se snaží podporovat individuální výuku informační gramotnosti a budují užší vztahy s vysokoškolskými studenty prostřednictvím různých informačních kanálů včetně sociálních sítí. (*IFLA Journal* – Vol. 40, No. 4/2014, s. 280–288)

Již v roce 2013 zahájila dánská ministryně kultury Marianne Jelved ambiciózní projekt *Dánsko čte*, jehož cílem je inspirovat 40 procent Dánů, kteří nemají zájem o čtení, aby svůj postoj přehodnotili.

V současné době tak odstartovala druhá řada této dánské verze *Světového dne knihy*. Stěžejními partnery je ministerstvo kultury, více než 300 veřejných knihoven, na 200 knihkupectví a další subjekty knižního průmyslu z celého Dánska. Tato iniciativa byla vyhlášena na národním veletrhu knihy v Kodani 7. listopadu 2014 a projekt počítá se zapojením

4000 dobrovolníků, kteří se pokusí nabídnout nečtenářům 100 000 knih. Dobrovolníci mohou knihy věnovat na různá pracoviště – do sportovních klubů, pečovatelských domů, věznic či nemocnic apod. Cílem je upozornit na zajímavou literaturu primárně dánského původu. Mediální kampaň na podporu čtení bude zahájena prostřednictvím sítě partnerů v celém Dánsku a zaštitěna Národní tiskovou agenturou. Tipy na vybrané tituly knih bude hodnotit odborná porota sestavená ze zástupců autorů, knihkupců, vydavatelů, novinářů a literárních vědců. 20 000 kopií od každého výtisku daného titulu bude pak distribuováno do veřejných knihoven. Akce je zajímavou příležitostí i pro mladé začínající autory. (*Scandinavian Public Library Quarterly* – Vol. 47, No. 4/2014, s. 25–27)

Městská knihovna Bautzen získala cenu *Saská knihovna roku 2014* za své programy na podporu čtení.

Situace v Německu vypadá tak, že knihovny musí bojovat o své čtenáře, mezi autory knih je velká rivalita a knižním vydavatelům kazí jejich zisky velké obchodní řetězce. Je třeba, aby knihovny v tomto složitém prostředí přicházely se stále novými nápady, jak přilákat své uživatele. Jejich snahu pak oceňují *Saské knihovní ceny*, které uděluje německý knihovnický spolek a ministerstvo pro vědu a umění. V loňském roce vybíraly z devíti kandidátů a první cena byla 4000 eur. Městská knihovna Bautzen má stále rostoucí počet uživatelů a specializuje se na využití moderních médií, nabízí půjčování e-knih, audioknih a hudby na různých nosičích. Na 250 000 médií je schopno vyhovět potřebám dětských čtenářů. Knihovna s dětmi aktivně komunikuje a na základě požadavků se snaží o splnění jejich přání (například zavedení konzolových her). Knihovna v Bautzenu aktivně kontaktuje všechny školy a další organizace pracující s dětmi a nabízí své služby od předškolního věku. Pro přímé kontakty dětí využívá moderních informačních kanálů, včetně sociálních sítí, a do svých aktivit zapojuje rodiče i prarodiče. (*Das Magazin der Bibliotheken in Sachsen* – Jahrgang 7, Nr. 3/2014, s. 148–152)

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

Bibliotечноje delo za rubežom 2013: sborník analitických i spravočných materialov/sost. J. G. Burmistrova [Knihovnictví v zahraničí 2013: Sborník analytických a informačních materiálů]. Moskva: Paškov dom, 2014. 148 s.

ISBN 978-5-7510-0584-9 Kfe G 209301

Geschäftsbericht des Büchereiverbandes Österreichs 2012–2014/[Gerald Leitner et al.] [Výroční zpráva Asociace rakouských knihoven 2012–2014]. Wien: Büchereiverband Österreichs, 2014. 142 s.: il.

Kp 39.865

CHAKRABORTY, Susmita a Anup Kumar DAS. Collaboration in international and comparative librarianship [Spolupráce v mezinárodním a srovnávacím knihovnictví]. Hershey: IGI Global, 2014. xxx, 374 s.: il.

ISBN 978-1-46664-365-9 Kfe 39.972

Knihovny Zlínského kraje: činnost a výsledky veřejných knihoven 2013/Útvar regionálních služeb knihovnám Zlínského kraje, zprac. Jana Tomancová. Zlín: Krajská knihovna Františka Bartoše, 2014. 44 s., příl.: il., grafy, tabulky.

ISBN 978-80-86886-47-3 Kfd 9.736/B

LBI – Lexikon der Bibliotheks- und Informationswissenschaft. Bd. 2, Lfg. 7. Widmungstitel bis Zwitterdruck. / herausgegeben von Konrad Umlauf und Stefan Gradmann; Red. Peter Lohner. [Slovník knihovnické a informační vědy. Sv. 2, č. 7.] Stuttgart: Hiersemann, 2014. s. 961–1004: il.

ISBN 978-3-7772-0922-7 (soubor)

ISBN 978-3-7772-1418-4 (Band 2, Lfg. 7)

Ka 39.856

RASSADINA, Marina Igorevna. Orientacija na bibliotečnuju professiju: modul'nyj podchod [Orientace na knihovnickou profesi: Modulový přístup]. Moskva: Libereja-Bibinform, 2013. 127 s.: il., grafy, tabulky. Bibliotekar' i vremja. XXI vek, no. 150.

ISBN 978-5-8167-0060-3 Kr 9.699/B

SIEBERT, Irmgard a Thorsten LEMANSKI. Bibliothekare zwischen Verwaltung und Wissenschaft: 200 Jahre Berufsbilddebatte [Knihovníci mezi managementem a vědou: 200 let odborné diskuse]. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann, 2014. 277 s.: il. Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie. Sonderbd. 111.

ISBN 978-3-465-04208-2 Kr T 235254

Organizace knihovních fondů

MARC 21: bibliografický formát: dodatek 2 / z angl.

orig. ... do češtiny přeložili Edita Lichtenbergová et al. Praha: Národní knihovna České republiky, 2014. [164] volných listů.

ISBN 978-80-7050-639-4 Odaba 9.753/B

Sítě knihoven

Bibliotheca Antiqua 2014: sborník z 23. konference, 5.–6. listopadu 2014, Olomouc/editoři Rostislav Krušínský, Tereza Vintrová. Olomouc: Vědecká knihovna v Olomouci; Ostrava: Sdružení knihoven České republiky, 2014. 155 s.: il., faksim.

ISBN 978-80-7053-306-2 (Vědecká knihovna v Olomouci)

ISBN 978-80-86249-72-8 (Sdružení knihoven České republiky) Ti 40.014

Služby knihoven

ALLY, Mohamed a Gill NEEDHAM, eds. M-Libraries 4: from margin to mainstream – mobile technologies transforming lives and libraries [M-knihovny 4: Z okraje do hlavního proudu – mobilní technologie měnící životy a knihovny]. London: Facet, 2013. xxii, 250 s.: il.

ISBN 978-1-85604-944-3 Sdg 39.858

HYDER, Eileen. Reading groups, libraries and social inclusion: experiences of blind and partially sighted people [Čtenářské skupiny, knihovny a sociální začlenění: zkušenosti nevidomých a slabozrakých lidí]. Farnham: Ashgate, 2014. ix, 102 s.

ISBN 978-1-4094-4798-6 Sbd 39.859

KNIHOVĚDA

Autorské právo. Průmyslová práva, novela autorského zákona od 7. 11. 2014: redakční uzávěrka 10. 11. 2014. Ostrava: Sagit, 2014. 208 s. ÚZ, č. 1047.

Xd 9.746/B

JEŽEK, Vlastimil. Média a my. V Praze: Akademie múzických umění, 2014. 145 s. Management umění – umění managementu, sv. 4.

ISBN 978-80-7331-304-3 Zd 40.003

TSELENTIS, Jason. Typografie: o funkci a užití písma/z anglického originálu přeložil Jan Koubek. Praha: Slovart, 2014. 208 s.: il., portréty, faksim.

ISBN 978-80-7391-807-1 Zd 39.805

INFORMATIKA

PILNÝ, Ivan a Tereza KUČEROVÁ. Maněž informačního věku: kdo uvízl v síti internetu. Brno: BizBooks, 2014. 230 s.: il.

ISBN 978-80-265-0169-5 Ife 39.806

Knihovna Národního filmového archivu

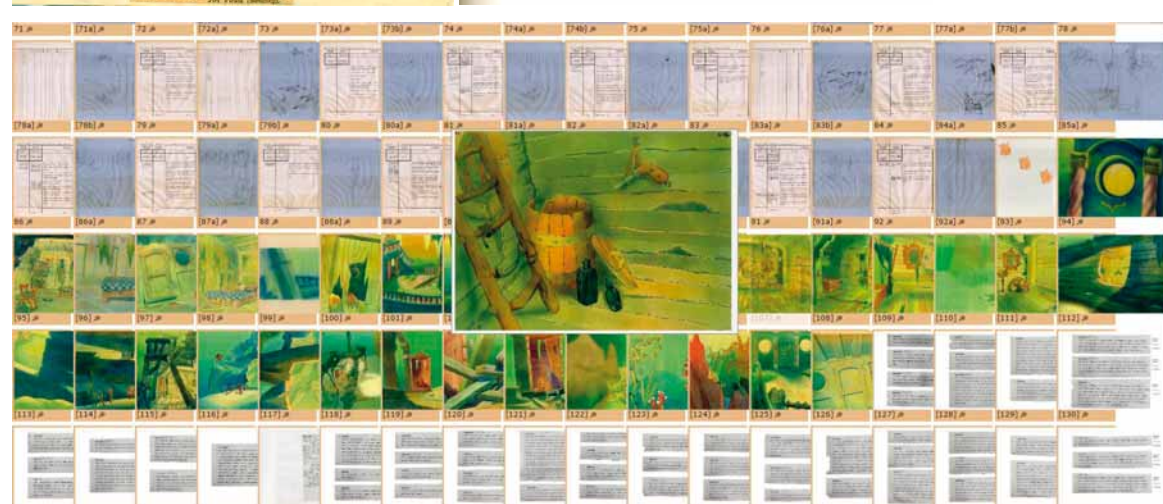
↑ Náhledy Kinorevue 1933–1945

← Ukázka dobového tisku – ohlasy na českou filmovou tvorbu doma i v zahraničí

↑ Svět ve filmu

← Ukázka z japonské publikace o českém animovaném filmu

↑ Ukázka náhledů z filmového scénáře

MĚSÍC ČTENÁŘŮ V KNIHOVNÁCH

BŘEZEN
2015

nejlepší čtenář
je táta

štimtín

Městská knihovna v Praze

skip

SKANSKA

BŘEZEN
3